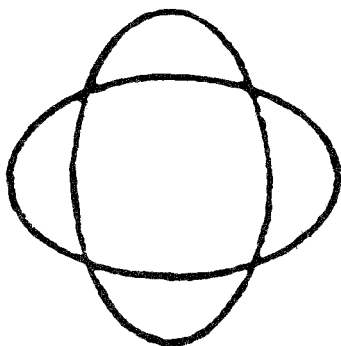

БОЯН БОЕВ

**МИСИЯТА
НА
БОГОМИЛСТВОТО**

Авторът на настоящия труд, Боян Боев, последовател на Великия Учител Беинса̀ Дуно̀, е педагог-учен с разностранчиви интереси, намерили своя израз в стотици публикации, засягащи проблемите на историята, културата, педагогиката, психологията, космогонията, биологията и др. Той е починал през шестпесетте години, но и до днес неговото творчество все още чака своите изследователи.

"Мисията на богомилството" е един изключително ценен принос към духовната съкровищница, който позволява да се оцени историческото значение на богомилството за нашия народ, славянството и световната култура.

Настоящото издание се реализира по инициатива на Всемирното Бяло Братство - Велико Търново и със съдействието на Интернационално дружество "Перспектива".

Велико Търново

1992

БОЯНЪ БОЕВЪ

**ПО СЛУЧАЙ ХИЛЯДОГОДИШНИНАТА
НА БОГОМИЛСТВОТО**

МИСИЯТА НА БОГОМИЛСТВОТО

ВЪ СВРЪЗКА СЪ

МИСИЯТА НА СЛАВЯНСТВОТО

(ПО НАЙ-НОВИТЪ ИЗСЛЕДВАНИЯ)

1 9 3 7.

Боян БОЕВ
17.X.1883-21.VII.1963

ХИЛЯДОГОДИШНИНАТА НА БОГОМИЛСТВОТО *)

(Вмѣсто предговоръ)

Една свѣтла дата!

Години минаватъ, изнизватъ се една следъ друга, но свѣтлината, която излиза отъ богомилството, все още блести презъ вѣковетъ и буди у насъ възторгъ, благоговение и потикъ за свѣтълъ подвигъ!

Една красива страница отъ българската история, — една отъ най-свѣтлиѣ страници на досегашната ни история!

Гонени, преследвани, очернявани, охувани, измжчвани, тѣ възкръсватъ отъ историята пакъ тѣй лѣчезарни, съ ореола на чистотата и идеализма, съ авторитета на велики гении, чъртаещи дълбоки бразди въ мировата история.

Напълно преданни на единъ великъ идеалъ отъ общочовѣшки характеръ, тѣ не трепваха предъ никаква опасностъ, предъ никакви

*) Настоящата книга представлява статиитѣ, които печатахъ въ сп. „Житно зърно“, год. VI и VII, преработени, допълнени и разширени. Освенъ другитѣ съчинения, отъ които съмъ се ползувалъ и които споменавамъ въ текста, особено съмъ се ползувалъ отъ Словото на Учителя, което хвърля изобилна свѣтина върху всички въпроси и области на живота и специално върху богомилството.

преследвания, винаги смели, решителни, безстрашни. Мжчнотиитѣ не сломиха полета на тѣхната мисль, не строшиха крилата на тѣхното вдѣхновение!

Отъ де у тѣхъ този несломимъ духъ, несъкрушимата имъ енергия, отъ де иде огъньтъ въ словото имъ, свѣтлината, която грѣе въ тѣхнитѣ очи? — Отъ една велика идея, която е озарила съзнанието имъ — идея за пжтя, по който се чъртаятъ свѣтли бжднини за човѣчеството; — отъ едно дълбоко разбиране нуждитѣ на епохата и на законитѣ, по които се развива човѣчеството. И както казва Д-ръ Михаилъ Геновски*), нимà би могло едно движение на невежи да прескочи границитѣ на толкозъ много държави и да тласне оквания въ Европа човѣшки духъ къмъ борба за освобождение?

Днесъ, хиляда години отъ раждането на богомилството, съ радостъ констатираме, че името на богомилството е пакъ издигнато високо въ съзнателнитѣ умове, защото ученитѣ го туриха отново на висотата, която му добава!

Кое повдига единъ народъ, кое му дава цена? Нали това, що е родилъ неговиятъ гений въ наука, философия, религия, изкуство и пр.? Ето защо, богомилството е едно отъ красивитѣ цвѣтя на българския, славянския и общочовѣшкия гений, защото богомилството не е едно движение съ чисто националенъ,

*) Вижъ: Д-ръ Мих. Геновски: „Нравственитѣ норми на богомилитѣ“ въ сп. „Философски прегледъ“, год. VI. кн. I.

затворенъ характеръ. Родено и откърмено въ България, то прекрачва границитѣ ѝ и става общочовѣшко! Па и по самия си характеръ това движение е общочовѣшко, понеже то надраства ограниченитѣ рамки на тѣсноразбраия шовинизъмъ и национализъмъ.

Величието на богомилството е въ неговата общочовѣшка идея!

Величието на богомилството е, че то е изпреварило съ вѣкове нивото на своитѣ съвременници. И то толкозъ ги е изпреварило, че даже и досега далечъ не е приложено онова, което богомилитѣ сж възвестили въ най-тъмната епоха на европейската история, когато цѣла Европа е потъвала въ голѣмъ мракъ и невежество! Но важното е, че колкото повече време минава, толкозъ назрѣлото човѣшко съзнание почва по-правилно да разбира и преценява богомилскитѣ идеи.

Раждането на това първо духовно славянско движение показва, че въ славянството сжществуватъ предразположения къмъ възвишенъ идеенъ животъ и дълбоки мистични заложби. Ще пожелаемъ тѣ да се разцвѣтятъ въ всичката си красота и да дадатъ изобиленъ плодъ!

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА БОГОМИЛСТВОТО.

Върху външната история на богомилството нѣма да се спираме много, понеже тя е позната отъ многобройнитѣ съчинения по този въпросъ. Знае се, че по-силно богомилско движение се забелязва въ България въ времето на царъ Петра (възкачилъ се на престола въ 927 година). Споредъ Клинчаровъ *) богомилството се е появило въ България между 927 и 940 година.

Значи, въ най-тъмната частъ на срѣднитѣ вѣкове (10 вѣкъ), когато въ цѣла Европа човѣшката личностъ е била потисната, богомилитѣ първи сж издигнали факела на едно учение за премахване на неправдитѣ, за издигането на потъпканата човѣшка личностъ и нареждане на човѣшкия животъ на разумни основи.

Венгеровъ **) казва, че богомилството се разпространило въ България толкова бързо, че голѣма частъ отъ народа преминалъ къмъ него. Клинчаровъ даже приема, че богомилитѣ съставлявали болшинството отъ народа. Това движение е тѣсно свързано съ българската история, понеже то е траело въ Бъл-

*) Вижъ: Клинчаровъ: „Попъ Богомилъ и неговото време“, София, 1927.

**) Вижъ: Венгеровъ: Богомилитѣ.

гария цѣли 5 вѣка (10 — 14 вѣкъ). То се е разпространило между бедни и богати, селяни и висши кръгове, мъже и жени.

Възникналото въ България движение бързо се разпространява и въ другитѣ страни на Балканския полуостровъ: въ Византия, Сърбия, Босна, Далмация, и после преминава и по-далечъ: въ Италия, Франция, Германия, Англия, Испания, Русия, Чехия и пр. На всѣкъде то занася лжчитѣ на новитѣ идеи.

Богомилитѣ въ разнитѣ страни се наричали съ разни имена: *богомилли*, *катари*, *патарени*, *албигойци*, *българи*, *бугри* и пр. Много думи и изрази, останали въ Франция, показватъ произхода на богомилството. Напр. сръдновековниятъ писателъ Робертъ Алтисидъ нарича албигойството „*bulgarorum haeresis*“. Даже нѣкои наричали албигойцитѣ въ Франция „*българи*“, понеже страната, отъ която изхождало движението, била България. По-после тая дума се съкратява на „*бугри*.“ Даже сръдновековниятъ писателъ *Вилхардуенъ* нарича България *Бугрия*. Сръдновековниятъ писателъ *Стеф. Де Белавила* казва: „*Burgari, quia latibulum eorum speciale est in Burgaria*“. Богомилството, дето и да прониквало, считало за центъръ на движението България, и отъ тамъ получавали опжтвания и освѣтления. Отъ България отивали пратеници въ всички страни, дето имало богомилско движение, за да подкрепяватъ и просвѣтляватъ.

Тукъ ще кажемъ по нѣколко думи за движението въ разнитѣ страни: *)

Византия. Богомилството проникнало отъ България и силно се разпространило. Видниятъ богомилъ, българинътъ *Василій* загиналъ мъченически въ Цариградъ въ 1118 год. на кладата.

Босна и Далмация. Богомилството отъ рано се разпространило въ тия две страни. Въ Далмация центъръ на богомилското движение билъ гр. Трогиръ, който билъ въ оживени сношения съ Италия. Този градъ билъ главенъ посрѣдникъ за разпространението на богомилството въ Италия.

Италия. Оживенитѣ сношения между България и Италия се доказватъ отъ много факти. Между другото това показва и разпространението на имена отъ български произходъ въ северна Италия. Въ окръга Туринъ въ 1047 год. се споменава за една мѣстность наречена „Vulgaro“. Споменава се въ 1116 г. единъ благородникъ въ Туринъ на име Vulgarello. Въ окръга Верчели въ 1149 год. срещаме замъкъ на име Vulgaro.

Въ Италия богомилството прониква за пръвъ пжть къмъ края на 10 вѣкъ. Първото по-силно изявяване на богомилството въ Ита-

*) По-голѣми подробности върху разпространението на богомилството на западъ вижъ:

Döllinger: „Sektengeschichte“.

Schmidt: „Histoire et doctrines des cathares ou albigeois“.

Karl Kiesewetter: „Histoire de l'ordre de la Rose — Croix“ (d'après les archives de l'ordre)..

лия било къмъ 1030—1035 г. Замъкътъ *Монтефорте* е билъ тогазъ главниятъ центъръ на богомилството въ Италия съ ржководителъ *Жираръ*. Билъ устроенъ походъ противъ Монтефорте. Следъ превземането му заловенитѣ били закарани въ Милано и тамъ изгорени на обща клада. Тѣ съ радостъ отишли на кладата. Но въпрѣки пречкитѣ, богомилството се разпространило въ Ломбардия и въ 12. вѣкъ то е било вече доста силно тамъ. Въ 1200 г. папа Инокентий III поржчалъ на гр. Витерба да вземе мѣрки противъ богомилитѣ. Въпрѣки това тѣ били избрани въ 1205 год. за консули на града и даже съвършениятъ Шатиниози билъ избранъ за камериеръ. Въ 1220 год. въ Тоскана е имало вече около 50 души съвършени. Папа Онорий III въ 1220 г. заповѣдалъ на италианскитѣ градове да изгонватъ богомилитѣ, но изгоненитѣ богомили после пакъ били повиквани и имъ връщали имотитѣ, понеже имали привърженици въ висшитѣ кржгове. Въ нѣкои градове, като напр. Ривола и други, жителитѣ освобождавали затворенитѣ богомили. Въпрѣки преследванията, най-благороднитѣ граждани на Милано били богомили, давали убежище на съвършенитѣ, помагали за отваряне на училища и салони за събрания. Богомилитѣ сж имали голѣмъ успѣхъ въ *Флоренция*. Въ 1212 г. тѣ сж имали тамъ единъ ржководителъ, който опжтвалъ богомилскитѣ общества въ околнитѣ градове; тѣ сж имали и цвѣтуще училище въ Поджибонси.

Въ това време богомилството проникна-

ло и въ *Неаполъ*. То било пренесено тамъ въ 1224 г. отъ лица, дошли отъ Ломбардия, *дето е билъ главниятъ центъръ на богомилството въ Италия*. Въ 1231 г. били констатирани много богомили въ Римъ, както духовници, така и миряни, както мъже, така и жени. При преследванията после мнозина отъ тѣхъ загинали въ пламъцитѣ.

Въ 1231 г. папа Григорий IX учредилъ въ Флоренция инквизиция противъ богомитѣ и повѣрилъ тая работа на доминиканцитѣ. Въ 1233 г. се въвежда инквизицията и въ Ломбардия. Въ 1254 г. папа Инокентий IV. обявилъ кръстоносенъ походъ противъ богомитѣ въ Италия. Къмъ края на 13. вѣкъ богомитѣ се явяватъ вече и въ *Сицилия*.

Франция. Отъ Италия богомилството преминало въ Франция, дето имаме първитѣ му следи въ последнитѣ години на 10 вѣкъ. Италиянецътъ *Гундулфъ* го е пренесълъ тамъ. Въодушевени апостоли, мъже и жени, тайно го разпространявали въ Франция отъ провинция въ провинция, *както въ градоветъ, така и въ селата*. Въ Франция това движение, което се наричало „*албигойство*“, направило голѣмъ напредъкъ. Най-първо тамъ богомилството се разпространява въ провинцията Аквитания, дето гр. *Тулуза* става центъръ на движението; и отъ тамъ то се разпространило въ всички области на югъ отъ р. Лоара. Въ 1022 г. богомилството било разпространено вече почти въ всички френски области. Благородници, хора изъ народнитѣ маси, духовници и пр., отличаващи се

съ своята религиозностъ и ученостъ, сж ставали негови привърженици. Голѣма часть отъ гр. *Орлеанъ преминала къмъ богомилството*; отъ тамъ пращали хора да разпространяватъ тия идеи въ околнитѣ градове. Въ областъта Шампанъ главенъ богомилски центъръ билъ замѣкътъ Монвимеръ. Въ областъта Перигоръ богомилството проникнало въ много замъци, отъ които замѣкътъ *Монфоръ* билъ важно богомилско огнище. Много души се отказвали отъ своя дотогавашенъ животъ, за да живѣятъ чистия животъ на свършенитѣ.

Въ 1220 год. отъ България отишълъ въ Франция пратеникъ, за да окуражи тамошнитѣ албигойци и да имъ даде съветъ при силни гонения да потърсятъ убежище въ България. Инквизицията и другитѣ мѣрки на църквата били насочени не само противъ богомилитѣ, но и противъ другитѣ свободни, идейни движения, обаче, тѣ били учредени първоначално противъ богомилството и последното даде сравнително най-много жертви на инквизицията.

Въ 1178 г. се обявилъ първиятъ кръстоносенъ походъ противъ френскитѣ богомили; той билъ придруженъ съ голѣма жестокость. По-после противъ тѣхъ билъ обявенъ втори кръстоносенъ походъ, който билъ по-продължителенъ и който съставлява една отъ най-кървавитѣ епохи въ историята.*) Въ 1227 г.

*) Съ художествено живъ езикъ Морисъ Магръ излага потресающи факти за избиването на албигойцитѣ: По заповѣдь на папа Инокентий III калугери

се създали инквизиционните комисии, които имали право да арестуватъ богомилитѣ. А въ 1232 г. се учредила инквизицията въ Франция. Къмъ края на кръстоноснитѣ походи едно отъ последнитѣ убежища на албигойцитѣ въ Франция билъ *Монсегюръ*. Той падналъ въ 1244 год., и тогазъ 200 души съвършени, живуци тамъ, били изгорени отъ инквизи-

обикаляли цѣла Франция, за да проповѣдватъ кръстоносенъ походъ противъ градъ Тулуза и останалитѣ албигойски мѣста. Извършило се буквално клане на албигойцитѣ. Три лица били главнитѣ ржководители на клането: папа Инокентий, който пожелалъ и заповѣдалъ кръстоносния походъ. Току-що станалъ папа, той почналъ въ своитѣ речи да говори, че трѣбва да се унищожатъ нечестивцитѣ. Това е била господствуваща идея въ неговия животъ. Той мислѣлъ, че всѣки човѣкъ, който има разбиране за Бога, различно отъ догмитѣ на църквата, трѣбва да бжде немилостиво изгоренъ. Той даже отивалъ по-далечъ и казвалъ, че трѣбва да се разравятъ труповѣтъ на умрѣлитѣ еретици, за които приживе не се е знаело, че сж били еретици, за да нѣматъ миръ, на който нѣмали право. Нѣкой пжтъ разровениятъ трупъ билъ влаченъ по улицитѣ на града, предшествуванъ отъ глашатай, който викалъ на населението: „Който така прави, така ще загине“. Друго лице, което е ржководило борбата противъ албигойцитѣ, билъ Симонъ Монфоръ, който не знаелъ да чете и да пише, и калугерътъ Доминикъ. При клането на албигойцитѣ единъ попигалъ: „Какъ да разпознаваме албигойцитѣ отъ католицитѣ?“ На това абатъ Сито отговорилъ: „Убивайте всички! Богъ ще може да познае своитѣ си“. Улицитѣ на градоветѣ били пълни съ убити. Нѣкои мислили да намѣрятъ спасение въ църквитѣ, обаче, кръстоносцитѣ ги запалили и тѣ изгорѣли живи. Напр. 12 хиляди души по тоя начинъ загинали въ катедралата Сенъ-Назеръ. Цѣли градове били отдадени на пламъцитѣ, и войницитѣ убивали всѣки, който се е опитвалъ да избѣга отъ пламъцитѣ.

цията безъ сждъ. Тогазъ много албигойци избѣгали отъ Франция въ съседнитѣ страни и занесли новитѣ идеи.

Германия. Въ Германия богомилството проникнало презъ Унгария, Италия, Фландрия, а сжщо така и отъ Франция следъ избѣгването оттамъ на гоненитѣ албигойци. Въ 12. вѣкъ виждаме вече доста силно богомилско движение въ Кьолнъ. Тамъ то е било пренесено отъ Фландрия или Франция.

Тогазъ е имало вече богомилски общества въ *Саксония, Бавария, Швейцария*. Но изобщо богомилското движение въ Германия е било по-слабо, отколкото въ Италия и Франция. Въ 1167 г. въ Кьолнската катедрала повикали богомилитѣ и единъ виденъ богословъ Екбертъ влѣзълъ въ споръ съ тѣхъ, и следъ това били изгорени на кладата; тѣ отишли на кладата съ радостъ и ентузиазъмъ. Единъ отъ тѣхъ, Арнолдъ, когато вече пламъцитѣ го обгръщали, казалъ на съмишленицитѣ си: „Братя, бждете твърди въ своята вѣра; отъ този день вие сте съединени съ мченичеството на Христа“. Въ гр. Бонъ на кладата били изгорени много богомили; споменава се за Теодорихъ и много други.

Въ Германия най-силно е било богомилското общество въ Бавария. Тамъ е имало около 40 богомилски кржжоци. *Много отъ тѣхъ сж имали свои училища*. Въ Австрия, особено въ Виена, имало сжщо така богомили, които били въ свръзка съ тия въ Далмация и Ломбардия. И Вестфалскитѣ богомили имали свои училища.

Въ 1231 г. по заповѣдь на папата доминиканцитѣ въ Вюрцбургъ учредили инквизицията съ клонове въ цѣла Германия. Императоръ Фридрихъ я взелъ подъ свое покровителство. Били изгаряни много богомили, принадлежащи на всички класи, отъ двата пола и отъ разни възрасти. Тѣ били пращани на кладата безъ присжда съ лъжливи свидетели.

Сродно движение на богомилството въ Германия било „*Братството на свободния духъ*“. И даже нѣмало въ нѣкои отношения точна граница между тия две течения. И следъ кървавото опустошение всрѣдъ немското богомилство, богомилскиятъ духъ билъ пренесенъ въ това „*Братство на свободния духъ*“, което продължило работата въ това направление.

Англия. Богомилството по-слабо се разпространило въ Англия. Въ 1159 г. нѣкой си Жераръ съ около 30 души свои съмишленици, мъже и жени, отъ континента се преселили въ Англия, за да се спасятъ отъ преследванията, и се установили въ Оксфордъ. Тамъ спечелили доста привърженици чрезъ чистотата на своя животъ. Кралтъ заповѣдалъ да ударятъ на челата имъ печатъ съ нажежено желѣзо, да ги изгонятъ и никой да не ги приема. Мнозина отъ тѣхъ загинали на кладата.

Испания. Богомилството се разпространило въ северната ѝ частъ, съседна съ Франция: Арагония, Каталония, Леонъ, Навара. Въ 12. и въ началото на 13. вѣкъ идѣли

свършени отъ Франция, за да проповѣдватъ. Папа Григорий въвелъ инквизицията въ Испания за борба противъ богомилитѣ. Много отъ тѣхъ били изпратени на кладата.

Русия. Въ 1004 г. богомилството проникнало въ Киевъ. Разпространявалъ го нѣкой си Адрианъ. И въ Русия богомилството било подложено на гонения.

Освенъ това богомилитѣ проникнали и въ Чехия и въ други страни. Богомилитѣ не сж били миренъ елементъ. Тѣ сж отивали навсѣкжде. Следъ откриването на Америка, отишли сж и тамъ. Тѣ сж били много смели.

* * *

Богомилското движение раздвижва широкитѣ народни маси, буди, съживява, просвѣщава, внася борчески духъ, подемъ, идеенъ животъ. Ето защо, съ право Клинчаровъ казва: *) „Съ унищожението на богомилското движение въ срѣднитѣ вѣкове българската реакция не само убила жизненитѣ сили на българския народъ, отъ които той имаше нужда да се брани противъ похитителитѣ на неговата политическа свобода и национална независимостъ, но съ унищожението на богомилството за дълги години се отне съдържанieto на българската култура, която затова до началото на 19. вѣкъ представлява монотонна степь“.

* * *

Каква съдба може да има една държа-

*) Вижъ: Клинчаровъ: „Попъ Богомилъ и неговото време“, стр. 163.

ва, дето селянинътъ е почти като робъ, въ най-голѣмо безправие и мизерия, експлоатиранъ отъ едритѣ землевладѣлци и висшитѣ кржгове; когато отъ друга страна претендитѣ за царския престолъ се намиратъ въ борби и раждатъ междуособици? Падането подъ турско робство бѣше прѣко послѣствие отъ тия причини. *Шафарикъ* (цитиранъ по Клинчаровъ) казва: „Българското царство никога, даже и въ време на най-обширнитѣ му граници, сила и слава, не е имало достатъчно твърдо основание, което би могло надълго да утвърди неговото политическо съществуване. Намирайки се на срѣдата между две враждебни политически сили. Византийската и Римската империи, Цариградъ и Римъ, българското царство най-после, особено следъ увеличението въ него на разврата и безнравствеността, е трѣбвало да се обезсили и да стане плячка на силнитѣ свои неприятели.“ Клинчаровъ по този въпросъ казва: „Въ литературата сж пуснали коренъ не едно и две заблуждения противъ богомилството, като социално, религиозно и реформаторско движение. Най-първото отъ тия заблуждения е, че богомилството не е създадо нищо трайно въ литературата и не е направило нищо за прогреса на България въ срѣднитѣ вѣкове. Друго едно заблуждение се състои въ това, че богомилското движение стана причина за падането на България подъ турско робство. И дветѣ тия заблуждения иматъ представители въ нашата и чужда литератури, но поради тѣхната очебийна несъстоятелность ние не

смѣтаме да се спираме обстойно върху тѣхъ.“*)

Но този въпросъ си има и друга, по-дълбока страна. Въ историята виждаме, че всѣко ново движение, всѣка нова идея среща противодействието на реакцията. Въ 1211 г. се свиква въ България първиятъ съборъ противъ богомилитѣ — носители на новитѣ идеи. Следъ туй се свикватъ още два събора. Богомилитѣ се преследватъ, затварятъ, клеветятъ, охуватъ, изтезаватъ. Най-идейнитѣ, най-буднитѣ хора въ България, борцитѣ за новъ животъ, работещи за нова култура на общочовѣшко братство, борцитѣ противъ войната, противъ всѣко насилие, борцитѣ за свободната човѣшка мисълъ, изпълнени съ симпатии къмъ страждущитѣ и угнетенитѣ, тия, които съ най-голѣмо самоотричане прѣскаха свѣтлината на новитѣ идеи въ България и чужбина, бѣха избивани, пращани на кладата, изгонвани.

Именно избиването и изгонването на богомилитѣ е една отъ важнитѣ причини за падане на България подъ турско робство. Законитѣ на природата сж неизмѣнни! Всѣки, който ги наруши, понася последствията! Всѣки народъ, който наруши известни природни закони, въ края на краищата пожънва отрицателни резултати и стива къмъ своя упадъкъ и самоунищожение. Това е изтъкналъ съ много исторически примѣри и Мо-

*) Вижъ Клинчаровъ: „Попъ Богомилъ и неговото време“, стр. 143.

рисъ Метерлинкъ. *) Първиятъ законъ гласи: Всѣки народъ, общество, раса и пр., който върши неправди, насилия и пр., като магнитъ привлича къмъ себе си силитѣ на разрушението и ще мине презъ катастрофа или даже ще бжде пометенъ. Вториятъ законъ гласи:**) Опълчването противъ една божествена вълна, противъ хората, които носятъ новото, води съ себе си си своитѣ последствия. Защото това новото е, което носи живота, прогреса, свѣтлината, всички опрѣснителни сили, подмладяването! Въ историята има примѣри, които показватъ, какъ действуватъ тия два закона. Египтянитѣ чрезъ неправди, вършени върху робитѣ и съседнитѣ народи, привлекоха къмъ себе си, възъ основа на тия закони, силитѣ на разрушението, слѣзоха отъ своето величие и за винаги изгубиха ония творчески сили, на които дължаха разцвѣта, отъ който тѣй се възхищаваме днесъ. По сжщитѣ причини загинаха и великитѣ цивилизации на Асирия и Вавилонъ. Тѣ даже съвсемъ се заличиха отъ лицето на историята.

Испанцитѣ съ хиляди пращаха на кладата еврейтѣ, мавритѣ и тѣй нареченитѣ „еретици“ и въ края на краищата станаха второстепенна държава. Сжщо тѣй стариятъ режимъ въ Русия упражни голѣми неправди, безброй идеалисти пращаше въ Сибиръ или

*) Вижъ Морисъ Метерлинкъ: „Мждрость и сждба“.

**) По-голѣми подробности по това вижъ въ статията: „Слизане и възлизане на народитѣ“ въ спис. „Житно зърно“, год. IX.

на бесилката, и следъ туй трѣбваше да рухне
чрезъ страшна катастрофа. Евреитѣ разпнаха
Христа, и следъ туй Ерусалимъ бѣше разру-
шенъ до основи отъ римлянитѣ, а тѣ раз-
пръснати по лицето на земята. И ето вече
2000 години оттогава, и още не могатъ да се
съвзематъ!

НОВО ОТНОШЕНИЕ КЪМЪ БОГОМИЛСТВОТО.

Нека да кажемъ нѣколко думи за оная промѣна, която се констатира въ отношението на учения свѣтъ спрямо богомилството. То на времето си имаше много противници, което винаги става, когато се появи една вълна, която иска да внесе нѣщо ново въ живота; тогазъ крепителитѣ на старото реагиратъ. И всички досегашни източници за богомилството бѣха повечето отъ противници, поради което по-рано царуваше едно съвсемъ криво схващане за него. Клинчаровъ казва:*) „За да оправдае жестокия ударъ, който нанесе върху богомилското движение, българската реакция отъ срѣднитѣ вѣкове трѣбваше да отрече всички политически качества на богомилството, да фалшифицира неговото учение и литературно дѣло, както и да отрупа последователитѣ му съ най-черни краски“. Но откакъ обективната историческа наука се зае съ изследването на богомилството, дойде се до съвсемъ друго заключение. Сведенията, които ни даватъ историцитѣ за богомилитѣ, трѣбва да ни изпълнятъ съ уважение и благоговение къмъ това учение. И интересно е, че всички модерни

*) Вижъ Клинчаровъ: „Попъ Богомилъ и неговото време“, София 1927.

изследователи на богомилството, безразлично кой мирогледъ застъпватъ, отъ окултисти, вегетарианци и пр. до социалисти и материалисти, — всички съ най-голъмо уважение говорятъ за богомилското движение и го издигатъ *като най-свѣтла точка въ българската история.*

Преди да кажемъ нѣколко думи за сщцността и мисията на богомилството, нека споменемъ нѣколко мнения за него, за да се види, какъ новата историческа наука гледа на него.

Т. Икономовъ. Когато Карапетровъ говорилъ съ Икономовъ за богомилството, последниятъ казалъ: *) „Добре е да се напише книга за този великъ българинъ. Богомилитѣ се грижели за благосъстоянието, свободата, равенството на сънародницитѣ си, угнетенитѣ, онеправданитѣ, оголени отъ боляритѣ, отъ духовенството и отъ правителството въ онова време, когато едни сж разкошествовали, пиршествували и се пресищали, а другитѣ гладували“.

Христо Досевъ **) казва: „Нищо друго не е известно за живота и смъртъта на Богомила, на тоя несъмнено забележителенъ, уменъ и дълбокъ човѣкъ, който задъ купчината заблуждения и суевѣрия, които сж се натрупали несъзнателно и съзнателно върху Исусовото учение, е могълъ да забележи, да

*) Вижъ Карапетровъ: „Сборникъ статии“, 1898, стр. 210.

**) Вижъ Христо Досевъ: „Богомили, история и учение“.

схване сжщността на последното и съ своитѣ разбираия и стремежи да изпревари и да надмине на столѣтия и хилядолѣтия своитѣ съвременници. Животътъ на Богомила повече или по-малко въ своята общность билъ изпълнение на нравственитѣ заповѣди и идеали, дадени отъ Христа въ Планинската проповѣдь“.

Проф. Йорданъ Ивановъ *) казва: „Като носители на възгледитѣ на началното християнско общество за братство и равенство, богомилитѣ се отнасяли съ неприязнь къмъ съвременния имъ политически и религиозенъ строй. Войнитѣ и убийствата, насилията надъ беднитѣ и надъ лишенитѣ отъ право и защита и социалното неравенство, озаконено отъ държавата и черквата, никога не подхождали на богомилския идеалъ за християнско общество. Въ богомилството отбелязваме прояви отъ човѣшко братство, прояви, които може би сж били много подранили, но които правятъ честь на реформатора. Богомила и на неговитѣ близки съратници въ българската земя и въ Западна Европа. Позивътъ на Богомила не е могълъ наистина да осжществи желанія превратъ въ обществото, защото пречкитѣ сж били непреодолими, обаче, неговиятъ гласъ се пронесълъ изъ цѣла Европа, заседналъ въ сърдцата на благороднитѣ люде и въ душитѣ на униженитѣ, за да се предаде на по-новитѣ поколѣния, и най-сетне се обърналъ на дѣло. Така

*) Вижъ отъ него: „Богомилски книги и легенди“, 1926 г., издава Бълг. академия на наукитѣ.

бавно и постепенно напредва човѣчеството и надъ коститѣ на своитѣ благодетели то гради своята бжднина и благоденствие“.

Христо Върговъ *) казва: „Попъ Богомилъ съ рискъ на живота си срутилъ инквизиторскитѣ стени, махналъ печатитѣ на българската мисълъ и съвестъ и далъ волностъ на окования въ вериги български духъ. Това е най-свѣтлата и почти единствена страница отъ нашата родна, културна история. Богомилитѣ сж проявили най-свѣтлото, най-идейното, що е могло да създаде нѣкога българскиятъ гений и то не само въ теоретическитѣ умувания, а приложено на дѣло. Чрезъ богомилството ние се приобщаваме къмъ общоевропейската култура, затова не укоръ заслужава то, а почитъта на всѣки разуменъ и мораленъ българинъ“.

Янко Сакъзовъ **) казва: „Българскиятъ народъ би могълъ да се гордѣе, че у него за пръвъ пжтъ тѣй ярко очистено и дълбоко се появило онова реформаторско движение, което нѣколко вѣка следъ това е спасило европейскитѣ народи отъ феодалното църковно учение и разтление. То е родило ренесанса съ неговия разцвѣтъ на философия, наука и моралъ“. Янко Сакъзовъ като взема предъ видъ низкото положение, въ което е било тогазъ духовенството въ България и че почти всички сведения звъ богомилитѣ сж отъ противницитѣ, казва, че по тия две причини

*) Вижъ отъ него: „Революционери“, 1924.

**) Вижъ книгата му: „Българитѣ въ своята история“.

„повечето исторически писатели сж склонни да отдадат правото на богомилитѣ, а не на тѣхнитѣ гонители и противници“.

С. Венгеровъ *), руски писателъ, казва въ своя трудъ върху богомилството: „Може да се каже, че току-речи всички гледатъ на албигойството като пръвъ лжчъ свѣтлина, който се мърна въ сръднєвѣковната нощъ. Но това не е досущъ вѣрно. Въ сжщностъ тая свѣтлина за пръвъ пжтъ свѣтна въ едно подалечно кжтче въ Европа, — въ дивата страна на „българскитѣ варвари“, както казватъ сременнитѣ лѣтописци. Тая свѣтлина се усиливаше все повече и повече и най-после се обърна на грамаденъ пожаръ, чийто пламъкъ и искри достигнаха и далечнитѣ страни на Европа. Който е запознатъ съ историята на славянството, ще разбере, че ние говоримъ за богомилството, за това *най-ярко явление въ българската история, при което чувствувате, че излизате отъ тѣснитѣ предѣли на историята на единъ народъ и се докосвате до всемирното течение*. Богомилството е единъ отъ ония рѣдки случаи, когато славянството е вървѣло на чело на човѣчеството, когато по-добрата частъ на силния съ своята философия западъ на драго сърце е преклонилъ глава предъ нравствената сила на славянскитѣ „еретици“. Поетичниятъ Провансъ **), въ който сж ходили отъ кула на кула високодаровититѣ трубадури, пѣвци на лю-

*) С. Венгеровъ: „Богомили“. Исторически очеркъ.

**) Область въ Франция.

бовъта и на нѣгата, жадно се е вслушвалъ въ безискуствената речъ на българина и се е признавалъ за победенъ. Богомилството е имало грамадно влияние върху вървежа на европейскитѣ идеи. Албигойцитѣ въ Франция сж приели цѣлото учение на богомилитѣ. Ние ще се убедимъ тогазъ, че великото значение на славянската мисълъ за по-нататъшната общо-европейска свобода се е изразило като религиозна свобода. Причината на това явление очевидно се е заключавало въ ония дълбоки нравствени основи, които се криели задъ религиозния принципъ на богомилството. Славянството по-дълбоко е разбрало братската проповѣдь на евангелието, за да трѣгне на чело на по-долнитѣ обществени слоеве отъ съвременното му човѣчество. И Европа на драго сърце трѣгнала подъ това ржководство. Ето какъ блѣскаво почна славянството да действува върху общия вървежъ на цивилизацията. И тоя блѣсъкъ не е външенъ. Богомилството е центъръ на оная верига, около която се е *сгруппирала цѣлата българска история и това дава високо-идеаленъ характеръ на ролята на българитѣ въ историческия животъ на народитѣ*“.

Профес. Иванъ Шишмановъ въ една своя речъ казва, че България е дала нѣщо ценно на запада, а именно чрезъ богомилството.

Клинчаровъ казва:*) „Въ съгласие съ малкото, но съдържателни факти, съ които

*) Вижъ Ив. Клинчаровъ: „Попъ Богомилъ и неговото време“, — София, 1927 г.

разполагаме, ние можемъ да кажемъ, че златниятъ вѣкъ на българската култура съвпада съ политическата и религиозна пропаганда на богомилитѣ; безъ нея тая единствено съдържателна епоха въ историята на българската цивилизация не би съществувала“. — „Богомилството внесе въ възраждането — отъ тукъ и въ реформацията — своя граждански елементъ: свободата на личността и правото на свободно развитие на култа и на мѣстнитѣ градски общини, политическо равенство между жителитѣ на една и съща област, съ други думи на първо мѣсто богомилството отрази своето влияние върху политическитѣ и културнитѣ учреждения на западна Европа, безъ да отмени незасегнато и нейното искусство. Богомилството, което въ западна Европа се яви подъ различни и многобройни названия — вложи въ новитѣ движения нѣщо повече: то вложи въ тѣхъ най-симпатичната и затова вѣчно характерната чѣрта на своето движение: *интернационалната, международната солидарност*“.

Д-ръ Михайлъ Геновски *) казва: „Истинското богатство за свършенитѣ богомили е било богатството на духа, богатство съ добродетели и способностъ за добротворство. Противници на наказанието, принудата и насилието, богомилитѣ сж отричали причиняването на смъртъ. Тѣ сж били не само противъ посѣгането върху човѣшкия животъ, а и вър-

*) Вижъ Д-ръ М. Геновски: „Нравственитѣ норми на богомилитѣ“ въ сп. „Философски прегледъ“, г. VI, кн. I.

ху живота на всѣко одухотворено сѣщество. Богомилитѣ сѣ били просвѣтени и книжовни.“

Стоянъ Ватралски казва: „Най-великиятъ българинъ е билъ и е попъ Богомилъ. Той единственъ между нашето племе съ ква-са на своето жизнедавно учение е внесълъ цененъ приносъ въ свѣтовната култура. Попъ Богомилъ бѣше предтеча на всички велики реформатори, съ които цивилизацията днесъ се гордѣе.

Отъ своя народъ, тоя великанъ, е нѣщо повече отъ отреченъ. Нѣщо по-срамно отъ забравенъ. Той трѣбва да се възкреси отъ гроба на забвението“.

Стилиянъ Чилингировъ по покана на Софийския областенъ читалищенъ съюзъ дър-жа презъ есенята на 1936 г. сказка на тема: „Какво е далъ българинътъ на другитѣ на-роди?“ Въ нея той изтъкна, че богомилство-то е имало грамадно влияние за събуждането на западна Европа и за реформацията.

Проф. Флорински казва: „Богомилитѣ представляватъ едно отъ най-крупнитѣ и сло-жни явления въ югославянската история, кое-то не е разяснено още въ своята сѣщина.“

Пипинъ *), руски литературенъ историкъ, казва: „Богомилството е забележителенъ и рѣдкъ фактъ на влиянието, което отъ сла-вянския животъ е преминало въ историческия животъ на западна Европа“.

*) Цитиранъ по Венгеровъ.

ВСЕМИРНОТО БРАТСТВО. ТРИТЪ КЛОНА.

„Природата е ценна въ тоя смисълъ, че въ нея жирѣятъ най-разумнитѣ сщества, които нѣкога сте срѣщали, най-разумнитѣ сщества, които можете да си представите, най-добритѣ, най-силнитѣ, най-любещитѣ. Въ свѣта има една обща идея, на която тѣ сж носители. Задъ всички явления седи нѣщо разумно. Тия сщества съставляватъ едно общество, единъ вѣченъ свѣтъ, и отъ тамъ всички свѣтове водятъ началото си. Тѣ строятъ, тѣ градятъ. Всичко расте подъ тѣхнитѣ грижи“.

Учительтъ

Когато грѣцкиятъ законодатель Солонъ посетилъ Египетъ, единъ жрецъ въ Саисъ му казалъ: „Вие въ Гърция сте деца по отношение на великото знание, което сществува въ свѣта. Вие напр. не знаете, че преди да живѣе въ Гърция вашето племе, Гърция е била море, а по-рано — пакъ суша. И въ нашитѣ лѣтописи е записано, какъвъ народъ е живѣлъ тамъ тогава и каква е неговата история. После вие не знаете, че на западъ отъ Херкулесовитѣ стълбове *) е имало едно време голѣма земя, която сега е потънала подъ

*) Гибралтарскиятъ протокъ.

морето. И въ нашитѣ документи е записана подробно историята на тая земя, живота, историята, културата на народитѣ, които сж живѣли тамъ и пр.*) Тая суша, за която разправялъ жрецътъ на Солона, е Атлантида. Последнитѣ изследвания потвърдяватъ думитѣ на жреца отъ Саисъ. И наистина, на западъ отъ Африка и близо до нея има редъ острови: Канарски, островитѣ на Зеления носъ, Мадейра и пр., които по геологически строежъ, флора и фауна много повече приличатъ на Америка, отколкото на Африка, макаръ и да сж близо до нея. Това загатва, че тѣ сж били едно време съединени съ Америка чрезъ суша и сж образували едно цѣло съ нея. После, езикътъ на туземцитѣ на тѣзи острови прилича не на африканскитѣ езици, но на езикитѣ на американскитѣ туземни червенокожи племена. Отъ друга страна у тѣхъ сжществува предание, че тѣ сж потомци на една велика раса, която е живѣла на западъ и е потънала подъ водитѣ, а пъкъ въ мексиканскитѣ туземни племена сжществува предание, че тѣ сж дошли отъ изтокъ отъ една земя, която е загинала чрезъ потопъ.

Но нѣщо, което е още по-интересно, то е, че културата на древния Египетъ по много работи се приближава до културата на американскитѣ туземни племена. Трѣбва да се има предъ видъ, че сегашнитѣ американски туземни племена сж изродени потомци

*) Вижъ книгата „Тимей“ отъ Платонъ.

на народи, които сж родили мощни цивилизации, чиито останки намираме въ разкопките на Перу, Мексико и пр. Приликата между египтянитѣ и американскитѣ туземци е голѣма, особено въ живописъта*); египетскитѣ художници като да сж копирали буквално своитѣ фигури отъ южноамериканскитѣ изображения. Хумболдтъ билъ очуденъ отъ приликата въ прическата на древнитѣ египтянки и мексиканскитѣ жени. Женитѣ на нѣкои южноамерикански туземни племена и до сега носятъ още сжщитѣ жълти рокли прилегнали о краката, каквито сж носѣли древнитѣ египтянки. Погребалнитѣ обичаи сж били сжщитѣ у египтянитѣ и у ацтекитѣ: балсамиране и обвиване на трупа съ скжпоценни тъкани. Отъ друга страна има голѣмо подобие въ тѣхнитѣ езици.

Значи, самата наука сега потвърждава думитѣ на жреца отъ Саисъ, че Египетъ не е билъ страна на невежеството. Тѣ сж при тежавали една велика наука, едно велико знание, което мнозина съвременници не подозиратъ. Напр. пирамидитѣ сж построени отъ голѣми каменни блокове съ по хиляди килограми, и тия блокове сж били донасяни отъ едни планини, които сж на югъ отъ Египетъ. Съ каква сила, съ какви сръдства сж донасяни тия камъни отъ тия планини и сж били качвани до такава височина, за да образуватъ пирамидитѣ, това за ученитѣ е загадка.

*) Вижъ статията на Орловъ въ сп. „Природа“, год. X.

Самиятъ тоя фактъ вече говори, че египтянитѣ сж притежавали знания, които днешната официална наука още не притежава.

Това е въ съгласие съ твърдението на окултната наука, че древниятъ Египетъ е билъ единъ отъ фокуситѣ, въ който по-интензивно е работило Всемирното Братство. Тия сили на Всемирното Братство, които сж работили въ Египетъ, по-рано сж работили на друго мѣсто и следъ туй сж съсредоточили своето внимание на Египетъ, дето работили въ течение на много хилядолѣтия. Тогазъ сж били построени първитѣ пирамиди. По-после тѣ се премѣстватъ другаде.

Има една велика наука за живата природа, която изучава по-дълбокитѣ закони на битието. Тя е обширна. Името ѝ не важи. Можемъ да я наречемъ, както искаме: божествена наука, жива наука и пр.. Окултната наука е само частъ отъ нея. Ако искаме да имаме знание, трѣбва да знаемъ нейната област на изследване, законитѣ, които тя изучава. Тѣ водятъ къмъ висшъ съзнателенъ животъ. Великитѣ гении на човѣчеството, които сж ръководили последното, сж запознати съ тия закони. Това сж великитѣ души, цвѣтътъ на човѣчеството. Идеята за слугуване на другитѣ, на Цѣлото, прониква тѣхния жявотъ.

Сжществува въ свѣта братство на *Великитѣ гении на човѣчеството, на Великитѣ души*, които вследствие на дълга еволюция въ сегашната и миналитѣ вселени, сж достигнали до най-голѣмо развитие на любовта, мъдростъта, знанието, силата, благо-

родството, закона на жертвата, самоотричането. Именно, това е тъй нареченото *Всемирно Братство*. То съществува отъ памети-вѣка. То ръководи процеситѣ на цѣлата природа, то стои задъ всички явления въ природата. Същевременно то ръководи процеситѣ на нашата планета — земята, еволюцията на минералитѣ, растенията, животнитѣ и специално развитието на човѣчеството.

Основниятъ принципъ на това велико Братство е помагане на по-малкитѣ въ тѣхния еволюционенъ пътъ. *Следи отъ тѣхната дейностъ се намиратъ въ всички епохи на историята*. Сентъ-Ивъ-Д'Алвейдъръ говори за дейността на това Всемирно Братство. *) Навсѣкжде въ историята имаме запазени документи за тѣхъ и за тѣхната роля. При кои се е училъ Питагоръ въ време на своето пътуване, за да се върне съ дълбока мъдростъ въ Гърция? Кой е *Теофанъ*, за когото разправя Седиръ въ своята книга: „Les initiations“? Съ кого се среща Андреасъ, а после и самиятъ Седиръ? И тая среща е била най-великото събитие въ живота на Седиръ и е указала грамадно влияние върху него. И следъ това той основава (следъ последната война) школа въ Франция, която и сега съществува. — Съ кого се е срещалъ *Месмеръ* въ Виена, следъ което той добива вече нова свѣтлина и дейността му взема съвсемъ новъ характеръ? Това сж все загатвания за членоветѣ на Великото Всемирно Братство!

*) Вижъ Saint - Yves - D'Alveidre: „La Mission de l'Jnde“.

Въ Послание къмъ евреитѣ, гл. 12, ст. 22—24 се дава само едно слабо загатване за сжществуването на Великото Всемирно Братство. Ето що се казва тамъ: „Но пристѣпихте къмъ хълма *Сионъ*, до града на *Живия Богъ*, *Небесния Ерусалимъ*, и при десетки хиляди тържествующи ангели и при *Събора на Първороднитѣ*, които сж записани на небесата, при Бога, Сждията на всички, при *духуетѣ на праведницитѣ*, които сж стигнали до съвършенство, при Исуса Посрѣдника на Новия заветъ и при поръсената кръвъ, която говори по-добри нѣща отъ Авелевата.“

Това е едно много дълбоко мѣсто, което може да се напише само отъ единъ по-светенъ, какъвто е билъ апостолъ Павелъ. Що се разбира подъ хълма „*Сионъ*“, подъ „града на живия Богъ“, подъ „*Небесния Ерусалимъ*“? Това е именно онзи разуменъ центъръ, който работи въ природата. Тукъ като се говори за „*Събора на Първороднитѣ*“, се разбиратъ ония членове на Всемирното Братство, които сж надъ сегашната човѣшка раса, които сж завършили своето човѣшко развитие и сега ржководятъ строителнитѣ процеси въ природата. А пъкъ дето се говори за „*духуетѣ на праведницитѣ*“, които сж стигнали до съвършенство, тукъ се загатва вече за тия сжщества отъ сегашната човѣшка раса, които сж завършили своето човѣшко развитие и сж почнали да помагатъ въ великата творческа работа на Всемирното Братство.

Съзнанието имъ е проникнато отъ ми-

лосърдие, благородство и себеотрицание! Тѣхната помощ не е кратковременна. Тѣ работятъ по планове, за чието реализиране се изискватъ милиони години. И едничкото, което ги подтиква къмъ този видъ дейность, е съзнанието за възвишенитѣ сили, дремещи въ всѣка душа. Вдѣхновява ги прозрението за красотата на бждната картина на пробудената човѣшка душа! Красотата на далечния идеалъ влива нови сили въ тѣхъ. Съзнанието имъ е най-близо до това на художника, който е радостенъ и вдѣхновенъ отъ видението за онова, което ще се изяви въ художественото произведение! Любовта къмъ всичко живо дава крила на дейността имъ.

Всички на земята, които работятъ въ хармония съ тѣхнитѣ стремежи, които работятъ за повдигане на другитѣ, подтиквани единствено отъ любовъ, безъ да чакатъ нито слава, нито богатство, нито властъ и пр., тѣ сж вече сродни, близки, вжтрешно свързани съ това Всемирно Братство.

Всѣки може да влѣзе въ връзка съ това Всемирно Братство, когато работи въ духа на тѣхния идеалъ. Тогазъ той живо ще почувствува не само вжтрешна връзка съ това Братство, но и неговата вжтрешна подкрепа, ще почувствува задъ себе си като тилъ тѣхната сила, тѣхната помощ, тѣхното знание. Той нѣма да бжде самъ въ своята работа. Когато човѣкъ работи за великия идеалъ, който въодушевява това Братство, той вече вжтрешно е въ тѣхната система и на всѣка крачка въ живота си ще чувствува тѣхното

съдействие и готовност да подготвят и подобряват условията и резултатитѣ отъ неговата работа. Когато той работи въ този духъ, тѣ сж съ него. И радостта, която ще усѣща въ такава дейность, ще показва, че той е вече въ вътрешна връзка съ тия напреднали сжщества, че възприема частъ отъ тѣхната радостъ.

Всѣки слънчевъ лжчъ, всѣка дъждовна капка, всѣко облаче, всѣки планински върхъ, всѣко цвѣте ни напомня за великата имъ дейность, която стои задъ всички форми и явления. Задъ всичката тая картина, която виждаме около насъ, седи разумната дейность на тия сжщества. И благодарение на голѣмото имъ знание и сила, тѣ винаги постжпватъ по най-разумния и най-сигурния начинъ за постигане на своитѣ цели.

Работата на това Всемирно Братство буди благоговение у всѣки, който вникне въ характера на дейността имъ. Тѣ работятъ въ тишината, въ мълчание, не претендирайки нищо за себе си, нито име, нито властъ. И при всички възпитателни методи, които употребяватъ, при всичката помощъ, която даватъ, тѣ оставятъ пакъ отворени възможноститѣ за свободна проява на съвременния човѣкъ въ областта, въ която той може да твори и да се прояви активно, съ собствена инициатива. Всемирното Братство по този начинъ прилича на градинаря, който не ограничава естеството на растението, което отглежда, и само му дава благоприятни условия, добра почва, влага, топлина и пр. и го

предоставя то да прояви свободно своята природа. И тъй, Всемирното Братство не предписва свои произволни методи, свои граници и пр., а само подпомага на оня естественъ, свободенъ развой на силитѣ, вложени въ човѣшката душа.

Мощнитѣ сили, съ които това братство разполага, сж грамадни. Това сж всички гении, които сж надрастнали личния животъ и сж влѣзли въ възвишения животъ на служенето, който животъ единствено е източникъ на най-високитѣ радости въ живота и го осмисля. Силата имъ произтича отъ това, че знаятъ езика на природата и вследствие на това тя имъ отваря своитѣ съкровищници.

Когато погледнемъ на живота съ такъво разбиране, виждаме, че изобщо еволюцията, всѣко повдигане се дължи на помощта на по-горнитѣ къмъ по-долнитѣ. Въ цѣлата вселена констатираме следното: по-силнитѣ, по-горнитѣ, по-знаещитѣ помагатъ на по-долнитѣ. Взаимопомощта и служенето сж главниятъ факторъ за напредъка. И именно на туй се дължи тая красота, която виждаме въ цѣлокупната природа. Това на е вече мъртва машина, а е нѣщо живо и разумно.

Ако проследимъ историята на човѣчеството и последователното основаване, цвѣтежъ и смѣна на културитѣ, ще видимъ на всѣкжде доказателства, следи за сжществуването на тия Велики Гении на човѣчеството, за тѣхното благотворно влияние. Притежавайки грамадни знания и знаейки посоката на развитието на човѣчеството, тѣ винаги сж се

притичвали на помощ при основаване на нови култури и тѣхния по-нататъшенъ животъ чрезъ изпращане клонове въ разнитѣ части на свѣта. Въ Индия тѣ сж оставили повече философска наука, а въ Египетъ повече научни данни.

Следъ мѣстенето на своето огнище отъ Египетъ, тѣ продължаватъ да подкрепятъ тая страна чрезъ свой клонъ. Въ зазоряването на всѣка култура винаги ще видимъ тѣхната разумна и всестранна помощ.

Всемирното Братство изпраща три клона въ разнитѣ култури.

Можемъ исторически да проследимъ дейността на тия три клона.

Първиятъ клонъ е ималъ за целъ да подготви условия за християнството; да подготви съзнанието на човѣчеството за християнството. Вториятъ клонъ е ималъ за мисия да внесе християнството въ свѣта. А третиятъ клонъ е ималъ за целъ да реализира божественото учение (християнството).

Първиятъ клонъ въ разнитѣ култури носи разни имена; той най-първо работи въ Египетъ; тамъ членоветѣ на тоя клонъ се наричатъ *херметисти*; после тѣ работятъ въ Персія — това сж *маздеиститѣ*. После работятъ въ Асирия и Вавилонъ. После простираатъ своята дейность и въ Гърция: тамъ се наричатъ *орфеисти*.

Вториятъ клонъ отъ Индия отива въ Египетъ и отъ тамъ въ Палестиня. Това сж *есеитѣ*, есейската школа въ Палестиня. Пос-

ле отъ тамъ той простира своята дейность въ Римъ, Англия, Германия, Франция и пр.

Третиятъ клонъ най-първо работи въ Индия, после въ Египетъ, Сирия, Мала-Азия и следъ това въ България и туря основата на *Богомилското движение*. По-после богомилството пренася тая вълна, своитѣ идеи на западъ и създава движението на розенкройцеритѣ, илюминатитѣ, мартиниститѣ и пр..

Клоноветѣ на Всемирното Братство сж давали мощенъ тласъкъ на дадена култура чрезъ разцвѣтяването на философията, науката, поезията, музиката, архитектурата, живописъта, чрезъ разпространение на възвишени идеи за култивиране на индивидуални и социални добродетели. Разбира се, Всемирното Братство е могло да действува въ дадена култура само въ известни рамки, споредъ степенъта на съзнанието и споредъ способността ѝ да възприема и оплодотвори въ живота известни възвишени потици. Чрезъ даване на нови импулси и идеи то е действувало за постепенното разширение на човѣшкото съзнание. Тѣ сж работили въ две направления: отъ една страна чрезъ своята дейность направо сж внасяли въ обществото нови творчески идеи и импулси, и отъ друга страна чрезъ поставяне на поѣти, художници, музиканти, учени, философи, общественици, държавници въ контактъ съ новитѣ идеи, тѣ сж ги вдъхновявали да творятъ въ новъ духъ, въ ново направление. И наистина, ако проследимъ историята, ще видимъ, че множество най-видни идеалисти въ изкуството, науката,

обществения животъ и пр. сж били прѣко или косвено свързани съ нѣкое движение, което произхожда отъ Всемирното Братство. Но по нѣкой пжть не е било необходимо тѣзи поети, философи и пр. да влѣзатъ въ прѣка връзка съ тия движения; по нѣкога е било достатъчно тѣ да бждатъ по-готови, почутки души, за да възприематъ известни нови идеи, които сж се носѣли изъ въздуха, тъй да се каже, благодарение дейността на тия мистични братства.

Тия три клона идатъ отъ едно по-високо мѣсто. Тия, които ржководятъ тия три клона, сж *посветени*.

Нека проследимъ по-подробно исторически това.

ПЪРВИЯТЪ КЛОНЪ.

Споредъ Шамполионъ, виденъ френски египтологъ, египетската култура е съществувала 48,000 години преди Александъръ Велики, а въ сжщностъ е много по-стара. Има доказателства отъ Св. Климентъ Александрийски, че е имало 30,000 тома херметични книги и той твърди, че въ негово време сж 42. А сега сж запазени само нѣкои отъ тѣхъ.

Въ Египетъ сж запазени документи за Хермесъ Трисмегистъ, който е билъ отъ раннитѣ ржководители на египетската култура. Египетъ, както и Индия, сж били центрове на посвещение въ древния свѣтъ. Че наистина е така, се вижда отъ обстоятелството, че най-виднитѣ мждреци, философи и пр. въ свѣта сж отивали въ Египетъ или Индия, за да получатъ посвещение и следъ това сж се връщали, за да работятъ въ своитѣ страни и сж давали новъ тласкъ на културата. Египтянитѣ сж били запознати съ окултната наука. Напр. тѣ сж казвали, че човѣкъ има следнитѣ тѣла: *хатъ* (физическо тѣло), *анхъ* (етерно тѣло) *ка* (астрално тѣло), и по-горни тѣла: *хати*, *Бай*, *Хеуби*, *ху*. На едно мѣсто въ намѣренитѣ египетски книги се казва, се човѣкъ се предпазва отъ лошъ пжтъ отъ *ка*, *бай* и *ху*.

Когато първиятъ клонъ почва да работи въ Персия, тамъ се разцвѣтѣва блѣскава култура съ подемъ въ всички области на живота. Зороастъръ се ражда въ Персия и пжтува въ разни земи, за да влѣзе въ свръзка съ центроветъ на Всемирното Братство и следъ това се връща въ Персия. Идеитъ на Зороастъръ (и на маздеизма) сж изложени въ книгата „*Зендъ-Авеста*“. Тукъ ще спомена само нѣколко думи за тая книга, за да се види, *какъ маздеизмътъ, както и другитъ духовни движения преди християнството, сж подготвили християнството и неговата култура.* Тъ сж възпитавали народитъ, съ които сж били въ контактъ. Всичко това картинно е описано въ „*Зендъ-Авеста*“ по следния начинъ: „Въ едно време, когато Ангромайниусъ (злото) имаше сила, и злото на земята бѣше голѣмо, народитъ безъ сждия, и Ариманъ бѣше тѣхенъ господарь и мжчитель, тогазъ Богъ прати Зороастра да помогне на човѣчеството“. Като се връща Зороастъръ въ Персия, той се оттегля въ планината, за да попита Бога и за да размисли въ най-голѣмо спокойствие, какво да съобщи на своето отечество. И „*Зендъ-Авеста*“ разправя: „Тукъ му се явява Бахманъ, единъ отъ горнитъ ангели; лицето му било като слънцето. Бахманъ го попиталъ: „Кой си и какво искашъ?“ Зороастъръ му казалъ: „Азъ искамъ да знамъ, кое се харесва на Ахурамазда, обаче не знамъ, какво иска Той. Ти, който си чистъ, покажи ми пжтя на закона“. Ако четемъ внимателно „*Зендъ-Авеста*“, вѣоржжени съ окулт-

ни познания, ще видимъ тамъ изложени доста окултни истини. Напр. тамъ се казва: „Всѣко сжщество си има феруеръ, божествена искра, която е една мисълъ на Ахура-Мазда“.

Какъ Зороастъръ съ своитѣ идеи даде тласкъ на културата и разшири съзнанието на народа, се вижда отъ следното: „Въ „Зендъ-Авеста“ се казва, че вѣрующиятъ трѣбва да бжде борець, да се бори съ злото. Познанието на Ахура-Мазда е най-първиятъ дългъ на човѣка. Понеже Ахура-Мазда обича всички сжщества, то и човѣкъ трѣбва да ги обича, за да изпълни волята Му. Тамъ се препоръчва чистота въ тѣло, въ мисли и дѣла. Всѣки човѣкъ трѣбва да се бори, за да помогне на победата на Ахура-Мазда. Цѣлиятъ животъ е единство. Целта на всѣки човѣкъ е да стане съвършенъ. Още отъ малки децата трѣбва да се възпитаватъ да обичатъ истината. Лъжата на много мѣста се прокълнава въ „Зендъ-Авеста“. *Ще дадемъ една извадка отъ „Зендъ-Авеста“, за да се види, какъ постепенно тая култура подготвя съзнанието на човѣчеството за християнството:* „Изследвай пжтя на душата, отъ дѣ иде и защо е въ тѣлото. Не се обръщай назадъ. Седемъ пжтя има, които водятъ къмъ развала. Божественото да изпълни твоята душа! Очитѣ ти да бждатъ насочени къмъ небето! Стреми се къмъ свѣтлината на Отца, отъ Когото твоята душа е излѣзла. Душата се стреми да се съедини съ божественото въ себе си. Не опетнявай Духа и не го смѣквай въ низинитѣ“.

Казахме, че първият клонъ после отива къмъ Асирия и Вавилонъ. И тогазъ тѣ ставатъ центъръ на дълбока наука; тамъ се разцвѣтяватъ наукитѣ и изкуствата. Създава се мощна архитектура, раждатъ се видни поети; писменостъта дохожда въ златната си епоха. Важни сж изследванията на английскитѣ ориенталисти Henry Rawlinson и Norris. Въ книгата имъ „Cuneiform Instruction of Western Asia“ е изложенъ превода на множество таблици отъ царския палатъ въ Ниневия. Тия таблици съдържатъ окултни истини. После Layard на сжщото мѣсто е намѣрилъ 200 таблици, върху които е написано едно окултно съчинение, което авторътъ сравнява съ „Атарва-Веда“ *) на Индия. Тѣ сж запазени въ Британския музей. Писани сж на акадски езикъ съ преводъ на асирийски.

*

По-горе споменахме, че египетскиятъ клонъ после почва да работи въ Гърция. Това става въ времето, когато приближава да се повдигне Гърция и да даде нѣщо. Орфеиститѣ, едно мистично братство, започва да работи въ Гърция. Между Египетъ и Гърция почва по-нататъшна връзка, за да се оплодотвори гръцката култура отъ духовнитѣ и научни ценности на египетската. Тукъ можемъ да изтъкнемъ два важни факта: 1. Че действително най-виднитѣ гръцки мждреци, философи и законодатели сж ходили въ Египетъ, за да по-

*) Знае се, че Ведитѣ, една отъ най-старитѣ свещени индийски книги, иматъ 4 части: Ригведа, Яурведа, Самаведа и Атарва—Веда.

черпятъ висше знание, творчески идеи; такива сж: Орфей, Талесъ, Солонъ, Питагоръ, Платонъ, Парменидъ и др. „Първитѣ чужденци, които бѣха посветени въ тайнитѣ на Хермеса, бѣха Орфей, Талесъ и Питагоръ“, казва *Карлъ Кизеветеръ* *) 2. Въ Гърция сж сществуваели така нареченитѣ Елевзински мистерии (въ Елевзисъ), чрезъ които подготвенитѣ сж се въвеждали въ висше знание за силитѣ въ природата, и човѣкъ, който е изучавалъ Елевзинскитѣ мистерии, лесно ще види, какъ въ тѣхъ се съдържа цѣлата окултна наука. **)

Чрезъ дейността на Всемирното Братство въ Гърция почва подемотъ въ културата: разцвѣтватъ се драмата и другата поезия, архитектурата, философията, науката и пр. Талесъ е роденъ въ 640 година преди Христа въ Милетъ. Като се връща отъ Египетъ, основава *Йонийската школа*. Той се прочуль въ Гърция съ голѣмитѣ си познания и билъ причисленъ къмъ тѣй нареченитѣ седемъ мъдречи. Мнозина не разбиратъ думитѣ му, че свѣтътъ е съставенъ отъ земя, вода, въздухъ и огнь. Въ сщность тукъ се крие дълбокъ символизъмъ. Редъ философи сж били ученици на Йонийската школа. Съ това виждаме, какъ Египетъ чрезъ Талесъ и др., които сж посетили тая страна, влияе върху културата на Гърция.

Друго лице, което е дало голѣмъ гла-

* Вижъ отъ него: „Der Okkultismus de Alttertums“

**) Вижъ по това хубавата драма на Едуардъ Шуре: „Елевзински мистерии“, дето въ художествена форма сж възстановени тия мистерии въз основа на исторически проучвания.

съкъ на гръцката култура, е *Питагоръ*. Той е роденъ въ 582. год. преди Христа въ Самось; после се преселва въ Кротона (Южна Италия), дето основава школа. За неговия животъ имаме сведения отъ неопитагорейци и отъ неоплатоници, главно отъ Ямблихъ и Порфирий. Той е ходилъ въ Египетъ и Азия. Ето що казва Порфирий въ книгата си „Животътъ на Питагора“: „Питагоръ помоли преди своето пжтуване въ Египетъ Поликрата, царя на Самось, за едно препоржчително писмо до египетския царъ Амазисъ, за да може чрезъ това писмо да бжде посветенъ въ висшитѣ учения на жрецитѣ. Самоскиятъ царъ му даде такъво писмо. Питагоръ се отнесе най-първо до жрецитѣ въ Хелиополисъ. Тѣ го пратиха въ Мемфисъ до по-вещи хора. Отъ Мемфисъ по сжщитѣ мотиви бе препратенъ въ *Тива*. Тѣ не можаха да откажатъ направо, но се решиха да го отклонятъ отъ желанието му чрезъ прекомѣрна работа. Тъй като Питагоръ точно всичко изпълняваше, тѣ се зачудиха на това толкозъ, че го посветиха и го допуснаха до своитѣ тайни, до които никой чуждъ неподготвенъ не бѣше допусканъ“. Питагоръ е указалъ голѣмо влияние върху хода на гръцката култура. Че наистина е тъй, се вижда между другото отъ обстоятелството, че Платонъ е едновременно ученикъ на Сократа и Питагора.

Платонъ е роденъ въ 427. год. преди Христа и следъ пжтуване въ Египетъ и Азия, се завръща въ Гърция и отива въ Южна Италия и Сицилия, дето влиза въ интимна

връзка съ тогавашнитѣ питагорейци. Въ Платона виждаме по тоя начинъ влиянието на Индия и Египетъ. Той приема културнитѣ ценности на Индия и Египетъ направо или косвено, и преобразени и нагодени съ духа на епохата, ги всажда въ гръцката култура.

Орфеиститѣ — клонътъ на Всемирното Братство въ Гърция — работятъ въ нѣколко направления, за да внесатъ плодотворни елементи въ гръцката култура: 1. Чрезъ елевзинскитѣ мистерии. 2. Чрезъ поставяне на по-напредналитѣ идейни души въ контактъ съ своитѣ идеи. 3. Чрезъ разнитѣ разкази, митове, легенди на гръцката митология, прѣснати широко изъ народа, тѣ възпитаватъ съзнанието на народа. Гръцкитѣ митове иматъ дълбока окултна основа. Тѣ сж проникнати отъ дълбокъ символизъмъ. Тукъ важи следниятъ законъ: Когато едно съзнание усвои нѣкои висши истини въ символична форма, то е подготвено да ги усвои по-после и въ тѣхната истинска форма.

Влиянието на Пифагора и Платона се продължава въ течение на много вѣкове. Покъсно Александрия става духовенъ центъръ на древността и тамъ действуватъ три школи: александрийска, неопитагорейска и неоплатоническа, Александрийската е основана отъ Филонъ, неопитагорейската има за главенъ представител Аполоний Тиянски, а неоплатоници сж: Амониусъ Сакусъ, Плотинъ (3. вѣкъ следъ Христа), Порфирий (сжщо), Ямблихъ (3—4 вѣкъ следъ Хр.). Най-знаменитата книга на Ямблиха е: „Египетскитѣ мистерии“.

ВТОРИЯТЪ КЛОНЪ

Мойсей изучи божествената мъдростъ въ школитъ на Всемирното Братство.

Нѣколко вѣка преди Христа Всемирното Братство прати въ Палестиня втория клонъ, който можемъ да наречемъ палестински. Този клонъ образува *есейското братство*. Есеитъ живѣли на общежития съ колективна собственостъ. Тѣ сж имали групи въ всѣки градъ. Йосифъ Флавий различава 4 вида членове на тѣхното общежитие: начинающи, нови ученици и две степени напреднали ученици. Йосифъ Флавий описва подробно живота имъ, а Филонъ описва живота на друго подобно общество въ Египетъ — *терапевтитъ* *). Тѣ въ Египетъ сж били предимно евреи и могатъ да се считатъ като египетски клонъ отъ есейцитъ. Между дветъ общества има голѣма прилика. И въ дветъ се молятъ по единъ и сжщъ начинъ въ едно и сжщо време, а именно *при изгрѣвъ слънце, съ лице обърнато къмъ слънцето*. Изобщо на всѣкжде членоветъ на Всемирното Братство практикуватъ посрещане изгрѣва на слънцето. Това виждаме у есейцитъ и терапевтитъ; това виждаме у Питагора. *И богомилитъ сж посрещали изгрѣва*

*) Вижъ Йосифъ Флавий: „De bello Jud.“ т. II, чл. 8, и отъ Филонъ „Quod omnis probus liber“ т. II, 458 стр.

на слънцето. Това виждаме и днес у учениците на Всемирното Братство в България. Това е практикувалъ и Андреасъ, който е билъ въ връзка съ Всемирното Братство. Ето съ какви думи се описва това въ „Посвещения“ отъ Седиръ: „Андреасъ разказа, че при едно пжтешествие въ Тибетъ той се изкатерилъ при разсъмване на единъ ближенъ хълмъ, за да наблюдава зазоряването и изгрѣва на слънцето, както е ималъ обичай да прави. И Андреасъ описва така изгрѣва: „Това е невъобразимо! Най-низките долини сж на 3000 метра дълбочина. Яснотата на атмосферата, чистотата на въздуха, дълбокото мълчание, мистичната игра на краските на изтокъ преди внезапния изгрѣвъ на слънцето, всичките тия безкрайности влизатъ въ душата ви на вълни и ви обновяватъ! Долавяхъ ледения зефиръ, който идѣше отъ вѣчните снѣгове и шепнѣхъ свещенитѣ формули на Пжтя, който следвахъ“ (Седиръ, „Initiations“, стр. 102).

Защо Андреасъ, богомилитѣ, есейцитѣ, терапевтитѣ, Питагоръ и пр. все посрещатъ слънчевия изгрѣвъ? Защо е това съвпадение? Това съвпадение е естествено по следнитѣ причини: Първо, защото всички произхождатъ отъ единъ и сжщи центъръ, именно Всемирното Братство. И второ, защото тѣ знаятъ законитѣ, знаятъ, колко е важно това за физическата и духовна обнова на човѣка. Слънцето е емблема на висшия животъ, на нѣщо разумно. И всички първи християни сж ставали сутринъ рано да се молятъ. Сутринята има най-благоприятнитѣ условия, при кои-

то човѣкъ може да се свърже съ невидимия свѣтъ, съ по-дълбокитѣ сили на природата. Есейцитѣ, богомилитѣ и пр. сж използвали тия условия. *)

Казахме, че мисията на есейското братство е била да внесе християнството въ свѣта. Тѣ сж изучавали природата, владѣли сж великата божествена наука и сж водѣли високонравственъ животъ. *Всички еврейски пророци сж се учили при есейцитѣ.* Есейцитѣ сж подкрепяли пророцитѣ. Тѣ сж били тилъ на пророцитѣ. А есейцитѣ сж били въ връзка съ една мистична школа още по-вжтрешна.

И наистина, когато Христосъ проповѣдваше въ Палестиня, Той имаше вече въ лицето на есейцитѣ подготвени хора, подготвена срѣда. Отъ друга страна чрезъ есейцитѣ бѣха подготвени и много други лица, за да приематъ идеитѣ на Христа при Неговото идване.

Заедно съ разпространението на християнството, и есейцитѣ разширяваха областъта на своята дейность въ Европа, за да реализиратъ своята мисия: внасянето на християнството въ свѣта.

*) Вижъ статията „Влиянието на слънчевата енергия“ въ книгата „Въ царството на живата природа“.

ТРЕТИЯТЪ КЛОНЪ

Следъ внасянето на християнството въ свѣта, оставаше да се помисли за реализирането на божественото учение (християнството), търсене на методи, пѣтища за реализиране на тая нова култура на земята, на онзи хармониченъ животъ, който е въ съгласие съ великитѣ природни, божествени закони и който дава условия за всеобщъ миръ и братство и условия за разцвѣтяването на всички красиви божествени заложби, които се криятъ въ човѣшката душа.

Тогазъ Всемирното Братство прати нова вълна въ свѣта, прати богомилството въ България (10 вѣкъ), като се имало предъ видъ, отъ тамъ тая вълна да се разпространи на всѣкжде. Защо бѣше избрана именно България, ще видимъ по-нататъкъ. Това бѣше третиятъ клонъ. Можемъ да го наречемъ богомилски. Той се явилъ въ България, за да подготви съзнанието за културата на шестата раса, която ще представлява реализиране на принципа на любовта. Третиятъ клонъ ималъ за мисия да свърже старата епоха съ новата, която иде (шестата раса).

И тъй, богомилството е една отъ струитѣ, пратени отъ Всемирното Братство. То не е случайно движение, но въ свръзка съ подготвянето на новата култура. Богомилство-

то има окултенъ произходъ. Трѣбваше да се освободи човѣшката мисълъ отъ всички вериги и тъй да се подготви да приеме съзнателно *новитѣ идеи за братство и свобода*.

Значи богомилското движение не е откъснато явление въ българската история, а е свързано съ великия възходящъ пжть на цѣлокупното човѣчество. Като се сравни по значение съ всички ония културни вълни въ миналото, които сж създавали цѣли епохи, то правилно ще бжде преценено и ще завземе подобавашо мѣсто въ българската история и въ общочовѣшката култура.

ИДЕИ И ЖИВОТЪ НА БОГОМИЛИТЪ.

Има голѣми недоразумения върху богомилството. Напр. едно недоразумение е схващането, че то представлява павликянството и манихейството, пренесени въ България.

Нѣкои казватъ, че богомилитѣ пренесли въ България дуализмътъ на нѣкои източни схващания. Обаче това не е вѣрно, понеже богомилитѣ считали злото като второстепенно и слабо, което ще бжде победено отъ доброто начало (както изобщо се схваща въ християнството). Когато богомилскиятъ ръководител Жираръ въ Италия билъ повиканъ на разпитъ отъ архиепископа, той заявилъ, че не яде месо и че признава Бога, Който е създалъ всичко и чрезъ Когото всичко съществува. *Отъ това виждаме, че тукъ нѣма никакъвъ дуализъмъ.* И два вѣка покъсно албигойцитѣ отговарятъ по сжщия начинъ, че Богъ е създалъ и крепи всичко.

Ако нѣкой мисли да си състави понятие за богомилското учение по апокрифнитѣ книги, които били разпространени тогазъ въ България, много би се излъгалъ, понеже повечето отъ тѣхъ сж преведени отъ гръцки и само нѣкои отъ тѣхъ сж съставени отъ богомили. А въ гръцката литература тѣ сж проникнали отъ индийската и арабска книжници. И про-

фесоръ Мурко въ своята история на югославянската литература казва, че *апокрифнитѣ паметници не сж отъ богомилски произходъ*. На сжщото мнение сж и *Досевъ и Киселковъ*. *)

Богомилството не е секта, но е едно мощно движение за внасяне на нова струя въ човѣшката култура. И Венгеровъ като констатира, че богомилството не е секта, продължава: „То е бразда, образувана отъ южнославянския животъ. Въ епохата на ариянството сектитѣ сж били повече отъ 150; защо се удаде именно на богомилството да се разпространи въ Западна Европа и да поведе подиръ себе си най-будната частъ отъ западно-европейското население?“ Това показва, че богомилството има въ себе си жизнени елементи и творчески плодотворни идеи.

Богомилитѣ издигнаха лозунги, нѣкои отъ които чакъ сега се подемаатъ, и много отъ тѣхъ още не сж приложени, а ще се приложатъ въ бждеще. *Богомилството е почти най-ценното, което българскиятъ народъ е далъ на човѣчеството*. Тѣ сж проповѣдвали общочовѣшко братство, били сж противъ войнитѣ, противъ всѣко насилие, противъ смъртното наказание, робството. Тия идеи още не сж приложени.

И наистина, новитѣ изследвания на богомилството ни показватъ, че то не само не е обикновена секта, но тѣ хвърлятъ и поголѣма свѣтлина върху него и ни го разкри-

*) Вижъ Д-ръ Киселковъ: Беседата на пресвигтеръ Козма.

ватъ въ съвсемъ новъ видъ. Ето нѣкои нови книги по този въпросъ: „Les Ecritures manichéennes“ (два тома) и „L'évolution intellectuelle de St. Augustin“ отъ *Просперъ Алфарикъ* и особено книгата: „Magiciens et illuminés“ отъ *Морисъ Магръ* (Парижъ, 1930 год.). Въ своя предговоръ Морисъ Магръ съ трогателни думи излага подбудитѣ, които сж го накарали да напише тая книга. Той констатира голѣмата неправда, която е била извършена спрѣмо албигойцитѣ и която и досега не е била поправена, и тя пълни сърдцето му съ мъжа: скромни хора, които живѣли въ 13. вѣкъ въ Южна Франция и които имали за практическо правило бедността и за идеалъ любовта къмъ своитѣ ближни, били убивани до последния, и тържествуващата клевета заличила имената имъ и даже спомена за тѣхъ. И тая клевета била толкозъ активна и ловка, че потомцитѣ на тѣзи хора сж въ пълно невежество за благородната история на своитѣ бащи и когато искатъ да я изучатъ, предаватъ имъ я по такъвъ начинъ, че тѣ се червятъ отъ едно тѣй славно минало. И Морисъ Магръ пише тая книга, за да може съ нея да хвърли *единъ лъчъ върху живота на тия, които сж умрѣли за единъ високъ идеалъ.*

Морисъ Магръ, опирайки се на най-новитѣ изследвания върху богомилството, го представя въ съвсемъ новъ видъ. Ето какво казва той по този въпросъ: „*Почти всички автори, които сж изучавали албигойството, сж твърдѣли съ голѣмъ авторитетъ, който говори за тѣхното невежество, че*

албигойцитъ сж били или манихейска, или католическа ересь, каквито християнската религия даде много; тѣ сж се лъгали.“

Тогазъ, какво нѣщо е богомилството? Великата божествена наука лежи въ основата му. По-новитѣ изследвания доказватъ това.

Горнитѣ нови книги съдържатъ нови документи, нови данни за сжщността и значението на богомилството (и албигойството). Отъ тѣхъ ясно се вижда, какъ богомилитѣ сж притежавали висшето знание на великата божествена наука, *че тѣ сж били едно окултно братство. Богомилското движение е било основано и ръководено отъ по-светени.* Тѣ сж знаели както всички други окултни истини, така и учението за прераждането. Ето какво пише Морисъ Магръ въ гореспоменатия си трудъ по това: *„Споредъ албигойцитъ възвръщането на човѣчеството къмъ божественото се извършва чрезъ последователни прераждания“*, при което нашитѣ мисли, чувства и дѣла въ единъ животъ опредѣлятъ бързината на нашето развитие; колкото тѣ сж отъ по-нисшъ характеръ, толкозъ повече човѣкъ се забавя въ своето развитие. Чрезъ самоотричане, чрезъ любовта, чрезъ закона на служенето човѣкъ се освобождава отъ колелото на преражданията и влиза въ живота на свободата“. И немскиятъ историкъ *Дьолинггеръ* и други потвърждаватъ, че богомилитѣ сж знаели и проповѣждали за прераждането, като законъ за човѣшката еволюция. Понеже богомилството е било едно окултно движение, тѣ сж изхож-

дали при своята дейност отъ знанието на великата божествена наука.

Има запазени нѣкои документи, отъ които се вижда, че богомилитѣ сж владѣли по-дълбоко знание. Това е загатване за *окултния характеръ* на богомилското движение. Напримѣръ, народътъ вѣрвалъ, че богомилитѣ *могатъ да влияятъ на вѣтроветъ* и пр. Значи, народътъ е долавялъ, че богомилитѣ владѣятъ висше знание и имъ е приписвалъ свръхчовѣшки сили.

После се знае, че самитѣ богомили казвали, че въ тѣхното общество е запазена способността да се правятъ тѣй нареченитѣ „чудеса“, което е обещано отъ Христа на повѣрвалитѣ. Това е пакъ само едно загатване за онова висше знание, което тѣ притежавали.

Лутпрандъ, пратеникъ на императоръ Отонъ, изпратенъ отъ последния въ Цариградъ, казва, че най-малкиятъ синъ на Симеона — *Боянъ* — *минава въ народа за магъ, вълшебникъ.**) Тукъ подъ думата „вълшебникъ“ се разбира лице, владѣеще по-дълбоки сили и закони.

Защо Боянъ се нарича именно „магъ“? Народътъ, който не е посветенъ, съ този изразъ искалъ само да загатне на свой езикъ, че Боянъ Магътъ притежавалъ свръхчовѣшко знание и мощъ. Малцина историци сж се спирали на това, защо Боянъ носи това име. После трѣбва да се обърне внимание, че той

*) Вижъ: Luitprand, Antapodosis, III, 29.

живѣе тъкмо въ времето на основаването на богомилското движение.

Споредъ новитѣ изследвания главниятъ основателъ и ръководителъ на богомилското движение билъ Боянъ Магътъ, а попъ Богомилъ и другитѣ сж били разпространители и проповѣдници на богомилството.*)

По-после единъ отъ виднитѣ ръководители е билъ *Василъ*.**) Следъ него е билъ *Петъръ*. Следъ последния — *Тихикъ*, а *Никита* е билъ следъ Тихика. Никита е действувалъ неотразимо съ своето присѣствие и съ своето слово. Той е билъ единъ отъ *свършенитѣ*. Като *посветенъ* той е ималъ голѣми познания и е единъ отъ тия, които сж много допринесли за разпространение на богомилството въ Италия, Франция и пр.. Морисъ Магръ казва, че *българскиятъ мистикъ Никита*, истински посветенъ и великъ разпространителъ на богомилството въ Франция, пропхтувалъ много пѣти южна Франция и хвърлялъ семената на новитѣ идеи въ готовитѣ души. Той въ 1167 год. отива отъ Балканския полуостровъ въ Ломбардия и отъ тамъ заедно съ

*) Въ литературата нѣкои писатели сж доловили окултния характеръ на богомилското движение и сж развили това схващане въ своитѣ творби. Напр. Петъръ Петковъ въ повестъта „Петъръ Осоговецътъ“ (София, 1937 г.) и пр. За насъ не е важенъ начинътъ, по който тѣ сж развили своитѣ схващания, колкото основната идея за окултния характеръ на това движение.

**) Богомилството е дало материалъ и за българския художникъ. Д. Гюдженовъ по високо художественъ начинъ е изработилъ картина: „Изгарянето на българския богомилъ Василий въ Цариградъ“.

Марко, богомилъ отъ Ломбардия, отишълъ въ Франция, дете е присъствувалъ въ *Сенъ-Феликсъ-де-Караманъ* (Тулузско графство) на съборъ, въ който е държалъ речъ. Неговото присъствие на всѣкжде е правѣло дълбоко впечатление. Знае се, че при едно свое пътуване той отъ Франция отишелъ въ Сицилия.

Морисъ Магръ разправя трогателната история на албигойката *Есклармонда*, и отъ тая история се вижда, какво голѣмо влияние упражнявалъ *Никита*:

Следъ като избили по-голѣмата частъ отъ албигойцитѣ, частъ отъ тѣхъ останала въ най-южната френска областъ близо до Пиринейскитѣ планини. Тамъ се прочула албигойката *Есклармонда*. Още когато била 12 годишна, тя видѣла българина *Никита*, който миналъ презъ ония мѣста. Тя е нѣмала случай да го чуе. Той само хвърлилъ погледъ на нея и като я съгледалъ, направилъ единъ малкъ знакъ съ ржка. Дали той позналъ въ мълчаливото дете тая, която ще го разбере и ще защитава Истината? *Есклармонда* трѣбвало да живѣе съ тоя погледъ на пратеника *Никита*. Но преди да стане апостолка, организаторка и душата на албигойството, тя е минала презъ едно дълго мжченичество. Баща ѝ я далъ на графъ *Йорданъ*, грубъ военень, който се смѣялъ на новия мистицизъмъ. Това е билъ за нея периодътъ на мжченичеството. Следъ смъртта му тя почва апостолството, което е траело 30 години. Тя е пътувала, излагала новитѣ идеи, станала учената *Есклармонда*. Нейниятъ замъкъ *Монсегюръ*

станалъ убежище за всички албигойци, прокудени отъ другитѣ области. Но билъ обявенъ новъ кръстоносенъ походъ противъ Монсегюръ, който билъ опожаренъ и населението избито.

Къмъ богомилитѣ принадлежали хора отъ разни класи: както отъ широкитѣ народни маси, тъй и благородни, които въ Италия и Франция притежавали образование и умствена култура. Когато въ френски богомилски семейства се случвали нѣкои способни младежи, пращали ги въ парижкия университетъ. Споменава се за разни книги, писани отъ богомилитѣ, но всичко, писано отъ тѣхъ, било изгаряно отъ инквизицията.

За подготвяне на децата още отъ малки въ новия духъ и за подпомагане за събуждане на всички тѣхни заложби и на божественото въ тѣхъ, тѣ имали *детски училища*. Въ всички страни, дето е имало богомилски общества, е имало такива училища. Важно е, че богомилитѣ, подобно на движението на Всемирното Братство въ България днесъ, е обръщало особено внимание на музиката. Тѣ сж имали пѣсни за възрастни и деца. Последнитѣ били изучавани отъ децата въ тѣхнитѣ училища. Богомилитѣ сж поставяли край пжтищата и въ горитѣ книги, за да ги взематъ интересувачи се минувачи и по тоя начинъ да се съдействува за разпространението на идеитѣ. Това говори за онзи яръкъ огънь на идеализма, който изпълвалъ душитѣ имъ!

Богомилитѣ сж владѣли и медицината. И това, разбира се, е ясно, понеже окулти-

змът издига сградата на окултната медицина, която изучава анатомията и физиологията на човѣшкия организъмъ въ свръзка съ по-дълбокитѣ сили и закони, както въ човѣка, тъй и въ останалата природа. Въ Франция албигоецътъ Вилхелмъ Гаренъ билъ затворенъ отъ хората на рицарь Вилхелмъ Матфредъ, който страдалъ отъ парализация. Албигоецътъ му казалъ, ча ако бжде освободенъ, ще го освободи отъ болестъта му. И наистина, той го излѣкувалъ, и тогазъ рицарьтъ станалъ последователъ на албигойството.

Богомилитѣ се дѣлѣли на три кръга: *свършени, вѣрующи и слушатели*. Вѣрующитѣ се приемали въ кръга на свършенитѣ следъ издържането на много изпити. Понеже животътъ на свършенитѣ билъ много опростенъ, то броятъ имъ билъ ограниченъ. А пъкъ броятъ на вѣрующитѣ билъ много по-голямъ. Вѣрующитѣ могли да се женятъ, да притежаватъ частни богатства, да ходятъ на война, да се хранятъ, съ каквото искатъ и пр.. Тѣ не сж били минали презъ посвещение.

Какво трѣбва да се разбира подъ думата „свършени“, за които се говори въ историята на богомилството? Богомилитѣ като едно огнище на великата божествена наука, сж притежавали ония дълбоки знания, които сж необходими за една съзнателна плано-мѣрна разумна дейность въ живота. *Свършенитѣ богомили сж притежавали едно знание, дошло отъ изтокъ и познато на първитѣ християни*. Свършенитѣ сж били по-подготвени да навлѣзатъ по-дълбоко въ

тая велика божествена наука. Па нали и днесъ и обикновеното знание въ университета приематъ само тия, които иматъ известна подготовка, защото иначе не би го разбрали? Подъ „свършенъ“ въ българския богомилски езикъ се разбира това, което въ окултната терминология се изразява съ думата „посветенъ“. „Свършенитѣ“ сж били въ връзка съ великитѣ гении на човѣчеството и сж работѣли въ контактъ съ тѣхъ.

Писателятъ *Сакони* казва, че въ цѣла Европа е имало къмъ 1250 година около 4000 свършени, мъже и жени. Преди това броятъ имъ билъ по-голѣмъ. Тоя брой намалѣлъ следъ кръстонснитѣ походи срещу албигойцитѣ и чрезъ изгарянията отъ италиянската и френската инквизиции. Въ 1241 г. само въ цѣла Ломбардия се споменаватъ, че имало около 2000 души свършени. Споменава се, че въ гр. *Верона* тѣ сж били около 150 души.

Въ време на гоненията актътъ за приемане въ кръга на свършенитѣ ставалъ при най-голѣмата тайна презъ нощта, и гледали да не се узнае това отъ противницитѣ.

Свършенитѣ били наричани още „*Божии приятели*“, „*добри хора*“, „*утешенитѣ*“. Католицитѣ се страхували отъ тѣхъ повече, отколкото отъ представителитѣ на всички други идейни движения. Привилегията, която имали, далечъ не ги карала да прекарватъ днитѣ си въ тишина и спокойствие. Тѣхното съзнание ги подбуждало къмъ трудни задачи и къмъ най-голѣмо опростяване на живота. Тѣ пжтували отъ мѣсто на мѣсто, за да ржко-

водятъ събраията на братството, за да проповѣдватъ и обучаватъ, да насърдчаватъ вѣрующитѣ. Тѣ искали да подражаватъ апостолитѣ Христови въ лишенията и страданията при немурна работа за разпространение на идеитѣ.

Тѣ не притежавали никакъвъ имотъ. Живѣели въ общежития. Предавали на братското общежитие всичкия си имотъ. Всички тия имоти образували общо притежание. Къмъ братското общежитие се прибавяли и подарѣцитѣ и приноситѣ, които тѣ получавали отъ вѣрующитѣ или отъ тия, които тѣ излѣкували. *Споредъ сръдновековния писателъ Перегринусъ Пресцианусъ едно основно положение на богомилитѣ е било да не притежаватъ нищо за себе си, а за общезицието.* Тѣ искали да се повърнатъ къмъ живота на първитѣ християни.

Животътъ на свършениитѣ е билъ животъ святъ и чистъ, животъ на пълно самоотричане за човѣчеството. *) Въ известни времена тѣ прекарвали въ постъ. Ето какво казвали тѣ за себе си:

„Ние водимъ животъ суровъ и скитнишки. Тичаме отъ градъ на градъ, подобно на овци всрѣдъ вълци. Страдаме отъ преследванията, както апостолитѣ и мъченицитѣ. *Животътъ ни е прекаранъ въ въздържане, молитва и работа непрестанна. Но всичко това е лесно, защото ние не сме вече отъ тоя свѣтъ.* **)

*) Затова малцина сж могли да станатъ свършени

***) Вижъ съчинението на сръдновековния писателъ **Евервинусъ**, стр. 454.

При пжтуване тѣ носѣли съ себе си една торба съ новия заветъ, който не ги напушалъ никога. Тѣ имали специаленъ знакъ и специална дума за познаване единъ други. Домоветѣ, въ които живѣли съвършени, носѣли тайни знаци, които окото на единъ богомилъ можель да разпознае.

Имало и жени съвършени. Тѣ не сж пжтували както братята, а живѣли или сами или повече въ общо жилище и се занимавали съ ржчна работа, възпитание на девизи или съ беднитѣ и болнитѣ. Съвършенитѣ се ползували съ голѣмо уважение отъ вѣрующитѣ въ братството и отъ населението, всрѣдъ което живѣли. Благоговението на вѣрующитѣ къмъ съвършенитѣ било безгранично. *Богомилитѣ се наричали единъ други братя и сестри.*

Животътъ на съвършенитѣ билъ скромень и строгъ. Тѣ удовлетворявали само най-насжщнитѣ си потрѣбности. Когато нѣкой отъ тѣхъ пристигнелъ въ нѣкой замъкъ или село, то всѣки бързалъ да го приеме, да му послужи и да му даде нужнитѣ срѣдства за сжществуване: единъ донасялъ хлѣбъ, другъ — зеленчуци и плодове. Най-богатитѣ барони се считали щастливи да имъ обслужватъ на трапезата. Тѣ имъ давали коне, доставяли имъ охрана при пжтуване и правѣли дарения за тѣхното общежитие. Въ време на опасность тѣ ги скривали и ги предизвестявали за приближаването на неприятеля и сами се излагали, за да ги заведатъ до нѣкое безопасно мѣсто.

Съ уважение хората следвали тѣхнитѣ съвети и опѣтвания. Тѣ упражнявали едно влияние, което благороднитѣ, както и хората отъ народа съ готовность приемали. Благословието имъ имало голѣма цена за тия, които го приемали. Когато вѣрующиятъ срещалъ нѣкого отъ съвършенитѣ, той го прегръщалъ и искалъ да бжде благословенъ. Женитѣ поздравлявали, като навеждали глава и туряли рѣце на гърди. При влизане и излизане отъ една къща съвършенитѣ благославяли обитателитѣ. Сжщото почитание се отдавало и на женитѣ съвършени; хората търсѣли тѣхното благословение, колкото и на мъжетѣ съвършени.

Венгеровъ казва: „Голѣмиятъ брой на съвършенитѣ ни дава право да твърдимъ, че най-добритѣ сили на българското население сж приемали богомилството и че въ южнославянскитѣ земи всички, които сж били малко по-събудени, сж отивали при богомилитѣ.“

Съвършенитѣ сж представлявали въплъщение на високъ нравственъ идеалъ. Тѣ сж изключвали отъ своя животъ всѣко насилие. Тѣ сж считали за грѣхъ да убиватъ; ето защо сж изключвали отъ своя животъ всѣко участие въ война. Тѣ сж били и противъ смъртното наказание (значи това, което Толстой и духоборитѣ сега говорятъ, тѣ сж го проповѣдвали още тогава). Тѣ не носѣли орѣжие съ себе си и не си служили съ такова. Тѣ сж отхвърляли клетвата. Не заемали сждебна и военна служби. Понеже били и противъ убиването на животнитѣ, били

пълни вегетарианци. Хранили сж се съ растителни произведения—плодове и зеленчуци. Сжщо тъй не употрѣбјавали и спиртни питиета. Не ходѣли по кръчмитѣ.

Немскиятъ императоръ Хенрихъ III. повикалъ арестувани богомили и въ негово присжтствие епископътъ, който принадлежалъ къмъ свитата му, спорилъ съ тѣхъ. И най-много ги изненадало, че богомитѣ не ядѣли месо и не убивали животни. Богомитѣ казали, че на единъ християнинъ е забранено да убива животни. За да ги турятъ на изпитъ, епископътъ имъ заповѣдалъ да убиятъ въ тѣхно присжтствие кокошка. Понеже отказали, тѣ били обявени за еретици, и императорътъ заповѣдалъ да бждатъ обесени.

Често убиването на животни служело на противницитѣ като срѣдство за удостовѣряване, дали лицето принадлежи къмъ богомилското движение. Споредъ *Стефанъ Дьо Борбонъ* католическитѣ войници въ време на кръстоноснитѣ походи противъ албигойцитѣ си служели съ тоя методъ: на подозрителнитѣ предлагали да убиятъ кокошка или друго животно, и при отказъ познавали, че сж албигойци. И инквизицията си служила въ нѣкои случаи съ това срѣдство.

Богомитѣ винаги сж казвали истината. Той е билъ по-скоро готовъ да умре, отколкото да каже лъжа.

И най-голѣмитѣ противници на богомитѣ сж изтъквали въ своитѣ съчинения чистотата и строгостта на богомилскитѣ нрави.

Тѣ сж се стараели да реализиратъ споредъ силитѣ си съвършения типъ човѣкъ. Хората, които въпрѣки хилядитѣ опасности, се държатъ о своитѣ идеи, които съ радость отиватъ въ пламѣцитѣ, иматъ високъ идеалъ.

Единъ писателъ върху богомилитѣ казва: „Това, което правѣше най-много впечатление на хората отъ всички класи, бѣше строгостъта на тѣхнитѣ нрави, чистотата и честностъта на тѣхния животъ. И духовницитѣ даже признавали, че не знаятъ, що да мислятъ за тия хора, които не лъжатъ, нито се кълнятъ“. Казахме, че богомилитѣ били наричани още и „*катари*“. Терминътъ „*катари*“ тѣй подхожда за тѣхъ („катари“ произлиза отъ „катарсисъ“ — чистота)!

Богомилитѣ не правѣли нищо безъ молитва, безъ да поискатъ благословението на Бога. Външностъта имъ била проста и скромна.

Вѣрующитѣ водѣли единъ животъ активенъ, на трудолюбие. Тѣ считали работата като единствено срѣдство за задоволяване собственитѣ нужди и нуждитѣ на общежитието.

Богомилитѣ проявявали голѣмо милосърдие къмъ беднитѣ, къмъ нещастнитѣ, къмъ затворницитѣ, къмъ заточеницитѣ. Това било изтъквано и отъ противницитѣ.

Това, което най-много привличало вниманието на народа къмъ тѣхъ, билъ тѣхниятъ чистъ и простъ животъ и тѣхнитѣ добродетели. Мнозина, като виждали радостьта, съ

която отивали на кладата, се обявявали при изгарянето имъ за тѣхни последователи.

Свършенитѣ живѣели цѣломждренъ животъ. Има записанъ следния интересенъ случай:

Въ *Реймсъ* имало въ 1170 г. тайно албигойско братство. Единъ духовникъ при разходка се срещналъ съ една девойка и като почналъ да ѝ говори непочтено, тя го отблъснала и казала, че за винаги ще остане цѣломждрена, за да може да расте душата. По тѣзи ѝ думи той позналъ, че тя трѣбва да е албигойка, и я арестувалъ като подозрена въ ересь. Почнали да я разпитватъ, и въ своето добродушие тя казала да повикатъ жената, отъ която взела първитѣ уроци по учението и която била способна да обори всички аргументи противъ. Арестували и оная жена. И всички били очудени отъ нейния куражъ и отъ способността на защитата ѝ. Следъ това тѣ били арестувани отдѣлно. Другата е имала условия да избѣга отъ затвора, а младата мома била заведена на кладата, безъ да пролѣе нито капка сълза. Тълпата била трогната отъ радостта съ която умираше въ пламъцитѣ, и вмѣсто да я кълне, я сравнявала съ християнскитѣ мъченици.

Богомилитѣ се стремѣли на опитъ да приложатъ своитѣ идеи чрезъ уреждане обществения, въ които прилагали великото учение за любовта, мъдростта и истината.

Мисията на богомилското окултно братство е била да подготви народа за новата

култура, и затова виждаме, какъ въ *богомилското общежитие* или *задруга* вѣе онзи духъ, който ще бжде основната характеристика на новата култура, на новата раса. Богомилството е работѣло въ България въ оня духъ, който е живѣлъ въ славянството, понеже тоя духъ опредѣля значението на славянството въ общочовѣшката култура.

Каква ще бжде новата култура? Кои ще бждатъ основнитѣ ѝ елементи? Възъ основа на познанието законитѣ на развитието и отъ изучаването на тенденциитѣ, които се долавятъ днесъ въ разнитѣ области на живота, можемъ да кажемъ, че основни елементи на новата култура сж: *братство и свобода*. И ние виждаме, че тъкмо тоя духъ прониква живота на богомилското общежитие! Богомилитѣ сж умѣли да организиратъ оня хармониченъ общественъ животъ, въ основата на който сж лежали самоотричането, жертвата, братството, любовта и свободата! Ние виждаме въ живота на богомилското общежитие изразъ на висшъ нравственъ идеалъ, и тѣхниятъ животъ се приближава до живота на първитѣ християни. Богомилитѣ обичали да живѣятъ въ задруги (общежития) и всѣки внасялъ въ задругата своя имотъ. Тия, които не сж били въ задруга, внасяли въ задругата това, което имъ е оставало следъ задоволяване насжщнитѣ имъ потребности. Въ общежитието всички работѣли за всички. По между си живѣли братски, и въ тѣхната срѣда нѣмало бедни. Така е винаги въ едно общество, дето царува духътъ на взаимопомощта. Не е имало случаи въ

историята, дето въ едно общество или обществитие да владѣе духътъ на взаимопощъта и да нѣма тамъ благоденствие.

Въ епохитѣ на преследвания богомилитѣ въ разнитѣ страни правѣли събранията си въ замъци, колиби, планини, гори, полета, долини, пещери, а тамъ, дето е имало по-голѣма свобода, имали специялни салони за събрания, както напр. въ южна Франция въ епохитѣ на затишието.

При най-голѣмитѣ преследвания въ Франция, както и въ България и другитѣ страни, събранията били нощни. Въ 1284 г. Еймерикъ Баро и Понсъ Фогасие обикаляли околноститѣ на Тулуза и ржководѣли нощнитѣ събрания. Презъ деня съвършенитѣ се криели въ горитѣ или пещеритѣ, отъ дето излизали ношно време, за да проповѣдватъ на вѣрнитѣ. Младежи дежурѣли при вратитѣ на събраниято, и при най-малъкъ знакъ за опасностъ богомилитѣ се отегляли, ржководени отъ предани водачи. Тайната, съ която трѣбвало да се заобикаля движението, го правѣла още по-привлекателно и удвоявала силата на устойчивостта имъ.

ДЕЙСТВИЕТО НА БОГОМИЛ- СКАТА ВЪЛНА

Видяхме отъ досега изложеното, че богомилството е било окултно движение, което представлява клонъ отъ онова братство, което е пращало презъ вѣковетъ своитѣ клонове въ Египетъ, Индия, Персия, Вавилонъ, Гърция и пр.

Богомилското движение, макаръ и временно прекратено въ България следъ падането подъ турското робство, бѣше пренесено на западъ и отъ тамъ оказа голѣмо влияние за онзи подемъ, който се извърши въ Европа следъ 14. вѣкъ.

И ако погледнемъ историята на Европа отъ 14. вѣкъ насамъ, ще видимъ, че богомилскиятъ духъ прониква въ много области на европейския животъ. Неговото влияние е въ две направления: 1. Подъ влияние на богомилството се създаватъ въ западна Европа редъ мистични, окултни братства, които работятъ за подготвяне на новото съзнание и новата култура. 2. Богомилската вълна внася новия духъ и въ много външни движения, напр. хуманизма, реформацията, въ обществото на чешкитѣ братя и пр.

Може да се каже, че всички плодотворни идеи, всички свѣтли идеи въ историята на Европа отъ 10. вѣкъ насамъ се дължатъ на

оня животъ, който иде прѣко или косвено отъ богомилството.

Нека най-напредъ да видимъ влиянието на богомилството върху чешката култура. Богомилски духъ прониква идеитѣ на Петъръ *Хелчицки* въ Чехия. Когато богомилитѣ проникнали въ Чехия, тогазъ почнала дейността на Хелчицки, който представлява едно отъ най-красивитѣ цвѣтя на чешкия народенъ гений!

Чешкиятъ писателъ Владимиръ Сисъ изтъква връзката между богомилството и „чешкитѣ братя“. Ето какво говори той между другото по този въпросъ: *)

„Също тъй би трѣбвало да се спремъ и върху друго забележително културно-историческо проявление, което свързва българския народъ и чешкия въ тѣсно идейно родство. Мисля за реформаторското движение — богомилското и движението на чешкитѣ братя. Кои други народи отъ онова време могатъ да се похвалятъ на свѣта съ свободомислие и социална зрѣлост, които характеризиратъ учението на богомилитѣ и чешкитѣ братя? Всичко онова, къмъ което се стреми френската революция едва къмъ края на 18. вѣкъ, което Толстой търси къмъ края на 19. вѣкъ, българскитѣ богомили проповѣдватъ още въ 10. вѣкъ, а чешкитѣ братя 500 години по-късно. Ако до сега нѣма неоспорими доказателства за установяване на прѣки сношения между

*) Вижъ статията му „Кратъкъ прегледъ на българо-чешкитѣ културни отношения“, печатана въ извънредния брой на в. „Миръ“, посветенъ на Чехословашко (въ 1930 год.).

богомилитѣ и чешкитѣ братя — поради голѣмата разлика въ времето и географската отдалеченостъ — то имаме доказателства, че богомилското учение е пренесено въ Чехия по непрѣкъ пътъ, чрезъ заобикалки, отчасти чрезъ Италия (катаритѣ), отчасти чрезъ Франция (валдейци и албигойци). Обаче не е изключено, че богомилското учение е пренесено въ Чехия отъ самитѣ българи и босненски търговци отъ 14. и 15. вѣкове, които по Дунава посещавали Братислава, а отъ тамъ отивали и на вжтре въ Моравия и Чехия. Та и какъ другояче може да се обясни онова пълно сходство на учението на богомилитѣ и чешкитѣ братя за борба противъ свѣтската властъ, противъ империялизма, йерархизма, капитализма, католичеството; борба за справедлива подѣлба на земята, противопоставяне срещу войната и проливането на човѣшка кръвъ; отричането на собствеността и главно и надъ всичко — борбата за човѣшкото „азъ“. Както богомилитѣ, тъй и чешкитѣ братя сж били алтруисти, които поставяли общочовѣшкото добруване предъ интереситѣ на собствения си народъ; тѣ сж били етични интернационалисти — чърта, присжща само на славянството“.

Когато българскитѣ вестници презъ есента на 1936 год. писаха за отпразднуването хилядогодишнината на богомилското движение, чешкиятъ вестникъ „Народна политика“ подчърта въ една статия, че тая хилядогодишнина представлява особенъ интересъ за Чехословашко. Вестникътъ изтъкна, че богомил-

ството било разпространено въ цѣла Европа и спомни за близкитѣ връзки между богомилското движение и чешкитѣ духовни движения: на хусиститѣ и на чешкитѣ братя, които движения се появиха нѣколко вѣка следъ богомилството.

Богомилскиятъ духъ прониква вълната на хуманизма въ 14. и 15. в. въ Европа! А чрезъ вълната на хуманизма упражнява влияние и върху реформацията! После, явяването на квакеритѣ въ Англия се дължи на оня духъ, който занесе богомилството въ западна Европа прѣко или чрезъ розенкройцерството.

Богомилството движение на западъ ражда отъ себе си розенкройцерството.

Знае се, че розенкройцерството е окултно общество. Обаче, Морисъ Магръ изтъква, какъ розенкройцерството, което се появило въ западна Европа въ 14. вѣкъ, има връзка съ богомилството. Основателятъ на това общество — албигоецътъ (богомилътъ) *Християнъ Розенкройцъ*, е живѣлъ въ 14. вѣкъ и е отъ немското семейство *Гермелсхаузенъ*. Албигойското движение се разпространило тукъ-таме въ северна Франция, Нидерландия и Германия. Много семейства отъ югъ при гоненето избѣгали въ тия страни. По тоя начинъ на северъ се образували малки богомилски ядра. Чрезъ влиянието на единъ пжтующъ албигоецъ това учение се посѣло въ Рейнската земя, въ околноститѣ на Хесе и Тюрингия. Всрѣдъ Тюрингската гора е билъ и замъкътъ на семейството *Гермелсхаузенъ*. Цѣлото това семейство приело

мистическото учение на богомилството. Противниците на богомилството опожарили тоя замък и избили цѣлото това семейство. Спасено било само най-малкото имъ петгодишно дете Християнъ. На единъ калугеръ, който живѣлъ въ параклиса до замъка, направило впечатление голѣмата интелигентностъ на това дете. Този калугеръ билъ албигоецъ и то отъ „свършенитѣ“. Той билъ дошълъ отъ Лангедокъ (Франция) и билъ домашенъ учителъ на това семейство. Той се отеглилъ въ единъ ближенъ манастиръ, дето било вече проникнало богомилството. И именно въ тоя манастиръ билъ възпитанъ последниятъ потомъкъ отъ семейството Гермелсхаузенъ, който после стана известенъ подъ името *Християнъ Розенкройцъ*. Християнъ образувалъ група отъ 4 души калугери за изучаване на истината. Следъ това тѣ правятъ пѣтешествие на изтокъ; тѣ искали да отидатъ тамъ въ *единъ центъръ на посвещение*, точни данни за който центъръ тѣ имали вече отъ „свършения“, който билъ възпитателъ на Християнъ. Обществото, основано отъ албигоеца Християнъ Гермелсхаузенъ, никога не е прекъсвало своята дейностъ.

Отъ това се вижда, каква голѣма връзка има между богомилството и розенкройцерството. Значи, розенкройцерството се явява като разклонение отъ богомилството и сжщевременно тѣ сж клонове отъ единъ и сжщъ изворъ.

Знае се, че повечето мистични братства на Западъ сж произлѣзли по единъ или другъ

начинъ отъ розенкройцерството, — а понеже последното е произлѣзло отъ богомилството — значи, косвено, и отъ богомилството. Отъ друга страна се знае, че розенкройцерството и всички други окултни братства сж играли много важна роля въ историята на човѣчеството, понеже отъ тамъ сж излизали, прѣко или косвено, всички ония импулси, потици, всички ония нови идеи, които сж действували плодотворно за прогреса на човѣчеството.

Видѣхме, че въ древността всички видни учени, философи, държавници и пр. сж черпѣли отъ окултнитѣ школи на Египетъ и пр. Защо? Защото тѣзи мистични братства сж притежавали дълбоката мждрость на великата Божествена наука.

Сжщото може да се каже и относно европейската култура отъ 10 вѣка насамъ.

Цѣла Европа следъ 14. вѣкъ бѣше пълна съ мистични движения, мистични братства, които бѣха излѣзли отъ албигойцитѣ (богомилитѣ). Това вече го приематъ и новитѣ изследователи *). Розенкройцеритѣ на западъ като продължение на богомилството работѣха въ сжщия духъ: *подготвяне на съзнанието на човѣчеството за реализиране на Божественото учение*. Подъ тѣхно влияние сж били много окултни общества въ Европа. Розенкройцеритѣ сж прониквали въ всички области на живота и на всѣкъжде сж действували съживително чрезъ внасяне на новитѣ идеи. Тѣ работѣли между другото и чрезъ

*) Вижъ Maurice Magre: „Magiciens et illuminés,” стр. 126.

вдъхновяване на философи, учени, поети, художници, държавници, общественици. Ето какво пише за такъв вид дейност Морисъ Магръ: „И Християнъ Розенкройць бѣше по всѣка вѣроятность тайнствениятъ посетителъ на *Жакъ Таулеръ* (прочутъ мистикъ). Последниятъ бѣше най-знаменитиятъ богословъ на своето време. Ученията европейски свѣтъ отиваше да слуша неговитѣ лекции въ Стразбургъ. Веднѣжъ го посети единъ свѣтски човѣкъ, чието име той никога не разкри и който му съобщи една мистична философия, чийто идеалъ бѣше проникването на човѣка въ божествения животъ. Той пази две години мълчание и после влѣзе въ обществото на „Божииѣ приятели“. Това общество бѣше по характера си като албигойското“.

Не е ли отъ аналогиченъ характеръ посещението, което прави единъ „непознатъ“ на немския обуцаръ *Яковъ Бьоме* (1575 — 1624) и се разговаря съ него, и отъ тогава последниятъ добива просвѣтление по много въпроси, и почва да пише произведения, епохални въ духовния животъ на човѣчеството?

Множество видни философи, учени и пр. сж били въ контактъ съ тия братства. Напр. знае се, че *Данте* е билъ запознатъ съ езо-теричната наука, което се вижда отъ главното му мистично съчинение, което е построено по седморнитѣ ключове на кабалата. *) Сжшо тѣй и отъ ръкописитѣ на *Леонардо Да Винчи* се вижда, че той е запознатъ съ окултиз-

*) Вижъ Папюсъ: „Методично изложение на окултната наука“.

ма. Казахме малко по-горе, че Хелчицки е духовният баща на „чешкитъ братя“. И самиятъ Толстой казва, че Хелчицки учи това, което по-рано учили богомилитъ. А обществото на чешкитъ братя подари на човѣчеството *Коменски*. А знае се, какво видно мѣсто заема той въ историята на педагогиката.

Лайбницъ е искалъ да влѣзе като членъ на Розенкройцерското общество, но не е могълъ. Обаче, все пакъ е билъ подъ влиянието на тѣхнитъ идеи.

Чрезъ розенкройцерството богомилството простира своето влияние и въ Англия. *Робертъ Флудъ* е виденъ английски розенкройцеръ (1574 — 1637). Той е сжщинскиятъ изобретателъ на барометра. Между многого му съчинения, отъ него има книга върху розенкройцерството. *Уилямъ Максуелъ* е неговъ ученикъ (17. вѣкъ). Той е написалъ важната книга: „*De medicina magnetica*“, съ която въ нѣкои работи е изпреварилъ съвременната му медицина съ нѣколко вѣка. Съ това си съчинение Максуелъ се явява като предшественикъ на Антонъ Месмеръ по разбирането на животния магнетизъмъ (етернитъ строителни сили) и приложението му въ медицината. Първиятъ томъ на тая книга съдържа теория, а вториятъ и третиятъ — практика.

Съ тия окултни братства сж били въ свръзка даже и такива идейни течения, които на пръвъ погледъ нѣматъ нищо общо съ тѣхъ. Напр., оня индуктивенъ методъ, който принесе такъва голѣма полза за блѣскавия разцвѣтъ на естествознанието презъ послед-

нитъ 3—4 вѣка, се дължи на тласъка, даденъ отъ *Францискъ Беконъ* (17. вѣкъ), който бѣше въ свръзка съ тая вълна на Всемирното Братство, която се занася чрезъ богомилитѣ на западъ; той бѣше въ свръзка съ окултнитѣ братства. Неговото съчинение „*Novum organum*“ е имало грамадно влияние върху западната мисълъ. Въ тая книга той очърта ясно пѣтя на опита и наблюдението като наученъ пѣтъ на познанието и чрезъ това допринесе за освобождаването на човѣшката мисълъ.

Клодъ дьо Сенъ Мартенъ въ Франция е билъ въ връзка съ окултни мистични братства, свръзани, прѣко или косвено, съ албигойското (богомилското) и розенкройцерското движение. Можемъ да кажемъ, че обществото на *мартиниститѣ* въ Франция, което има разклонения въ разни страни, е родено отъ розенкройцерското движение, а понеже последното има богомилски произходъ, отъ това следва, че и въ мартинизма трѣбва да виждаме влиянието на богомилството. А знае се, каква голѣма роля игра мартинизмътъ въ културния развой на Европа.

Лафатеръ, прочутиятъ физиогномистъ и френологъ въ Германия въ края на 18. вѣкъ и началото на 19., е билъ въ свръзка съ окултни братства. А знае се, че *Гьоте* е билъ приятель на Лафатеръ. Гьоте е билъ запознатъ съ окултнитѣ идеи. Който чете напр., „*Фаустъ*“, ще види, каква мистична дълбочина съдържа той! Д-ръ Рудолфъ Щайнеръ

разглежда въ единъ свой трудъ *) окултната, езотеричната страна на „Фѳаустъ“. Приказката на Гьоте: „Приказка за зелената змия и бялата лилия“ сжщо има голѳма мистична подкладка.

Месмеръ е билъ сжщо така членъ на едно мистично братство и е присжтствувалъ на единъ неговъ конгресъ въ Парижъ. Всемирното Братство постави *Месмера* въ връзка съ известни нови идеи върху животния магнетизъмъ. Чрезъ това се внесе въ културата единъ новъ елементъ, който после щѳше да допринесе за издигането на спиритуалистичната вълна. И наистина, *Месмеръ* бѳше въ края на 18. вѳкъ въ авангарда на тая спиритуалистична вълна, която залѳ свѳта въ края на 19. и началото на 20. вѳкове.

Спиноза сжщо тѳй бѳше членъ на мистично братство. Сжщо тѳй и *Кеплеръ*, единъ отъ най-виднитѳ астрономи. Той даже казва въ своитѳ съчинения приблизително следнитѳ думи: „Азъ едно време изучавахъ астрология въ Египетъ и сега продължавамъ тукъ работата, която почнахъ тогазъ“.

Нѳкои отъ най-виднитѳ държавни мжже сж били сжщо въ връзка съ тая спиритуалистична вълна, която иде отъ центроветѳ на окултното братство. Такъвъ е билъ *Гладстонъ*. Сжщо тѳй и видни хора на изкуството сж били въ свръзка съ окултни братства. напр., *Рихардъ Вагнеръ*.

*) Вижъ: D-r Steiner „Goethes geistesart in ihrer Offenbarung durch seinen Faust und durch das Marchen von der Schlange und der Lilie“. Berlin, 1920.

И нѣма благородно начинание, възвишени, плодотворни идеи, въ чието начало като вдѣхновителъ да не стои лице, което е въ свръзка съ тия центрове на великата Божествена наука.

* * *

Писмо отъ гностичното братство въ Германия.

За да се види, каква велика роля е играло богомилството въ миналото, тукъ ще споменемъ за едно писмо, което получихме неотдавна отъ гностичното общество въ Германия. Ето извадки отъ това писмо:

„Получихме по Божие нареждане адреса на вашето братство и нѣкои сведения относно вашето учение. Ние благодаримъ на Всемогщия, че въ тая страна, отъ *която нашитъ предшественици сж получили зова за духовна свобода чрезъ Никита,**) отново се явяватъ ученици на богомилството. Нашето малко общество въ Германия е едничкото останало отъ стотицитѣ и хилядитѣ анабаптисти и розенкройцери, които загинаха при преследване отъ официалнитѣ църкви. Нашето общество има силно желание да получи сведения за васъ, — *нашитъ братя въ свѣтлината на гнозиса (знанието)*. Прилагаме тукъ единъ списъкъ, който е предаденъ намъ отъ нашитѣ предшественици. Тоя списъкъ показва по-добре, отколкото дългитѣ изложения *близкия контактъ, който е сж-*

*) Вижъ подробности за Никита въ предидущата глава.

ществувалъ между богомилитъ въ България и нашето общество въ Германия“.

17. октомврий 1932 г.

Въ бележката, приложена къмъ писмото, се споменава, че *Никита починалъ въ 1186 г.* Въ тая бележка се изброяватъ много окултни движения въ миналото; тѣ датиратъ отъ евангелистъ Йоанъ до сега и сж били въ връзка едно съ друго. Споменаватъ се въ списъка *богомилитъ, албигойцитъ, розенкройцеритъ, „Божииъ приятели“, „Братята на Азия“, „Братята на Ефратъ“, „Братята на свободния духъ“, „Филаделфийци“, „Серафимскитъ братя“, „Езотерично общество“ и пр.* Това тѣ пишатъ по архивитѣ, които сж запазени у тѣхъ. Това още единъ излишенъ пжтъ доказва генетичната връзка между богомилството и розенкройцерството и отъ друга страна и езотеричния, окултния характеръ на богомилството.

* * *

Най-сетне, за да пояснимъ още по-добре, какво влияние е имало розенкройцерството (а чрезъ него и богомилството) за културното развитие, ще приведемъ следния пасажъ отъ единъ западенъ окултистъ: *)

„Въ 13. вѣкъ единъ инструкторъ съ голѣма духовность, който носѣше символичното име *Християнъ Розенкройцъ*, дойде въ Европа. Той основа мистичното общество на розенкройцеритѣ съ цель да разгледа християн-

*) Максъ Хайндель.

ството въ свѣтлината на окултизма и да обясни тайнитѣ на живота отъ двойна гледна точка: научна и религиозна. Раждането на Християнъ Розенкройцъ означава началото на една нова епоха въ културата на западния свѣтъ. Това лице постоянно се въплотяваше отъ тогасъ насамъ въ тая или оная европейска страна. Той има висока степенъ на посвещеніе и представлява съ своята дейность могщъ факторъ въ западно-европейския животъ. Той работи съ алхимицитѣ въ продължение на много вѣкове преди началото на съвременната наука. *Той е, който вдъхнови чрезъ единъ посредникъ важнитѣ съчинения на Бекона. Яковъ Бьоме и др. получиха отъ него вдъхновението, което дава на съчиненията имъ оная мощъ на духовно просвѣтление.* Неустрашимитѣ души, които отказватъ да се ограничаватъ чрезъ научния или религиозния догматизъмъ и които, отхвърляйки повърхностнитѣ възгледи, проникватъ до духовния центъръ на нѣщата, безъ да обръщатъ внимание на клеветницитѣ и ласкателитѣ, получаватъ вдъхновение отъ сжщия източникъ, отъ дето е черпилъ великиятъ духъ на Християнъ Розенкройцъ. Обществото на розенкройцеритѣ не е било само едно обикновено общество; и неговитѣ братя — хиерофанти, пазители на свещеното му знание, сж въ западния свѣтъ една сила по-голѣма отъ тая на видимитѣ управници“.

НОВИТЪ НАСОКИ НА ЧОВЪШКИЯ ДУХЪ.

„Предъ васъ седи велико бж-
деще. Сега ще почнете да живѣте.
Ще се образува единъ новъ типъ
човѣкъ. Това е културата на без-
смъртнитѣ. Въ шестата раса ще жи-
вѣятъ безсмъртнитѣ, хора на идеала.
Сегашното проявление на Христа
ще бжде проявление на синоветѣ
Божии на земята, или на съвре-
мененъ езикъ казано: побратимяване
на хората. Общо братство ще се
създаде по цѣлия свѣтъ“.

„Човѣчеството е минало презъ
подсъзнателния и съзнателния жи-
вотъ, но постепенно ще влѣзе въ
свѣрхсъзнателния животъ. Свѣрхсъз-
нателниятъ животъ е граница, къмъ
която се приближаваме. Свѣрхсъ-
знанието ще даде друго направление
на човѣшката еволюция. Отъ дълбо-
чинитѣ на подсъзнателния животъ
сега вече човѣкъ се издига посте-
пенно до по-високъ съзнателенъ жи-
вотъ, а именно самопожертву-
ването, което показва, че въ него
почва да проблѣсва свѣрхсъзнате-
ленъ животъ, т. е. проявата на бо-
жественото. Това е новиятъ типъ
човѣкъ. Това е новата раса,
която иде“.

„Да добиешъ новото съзнание,
това е подобно на изгрѣва на
слънцето“.

„Иде сега Христосъ да ви из-

веде отъ тоя затворъ на вашия егоизъмъ, да ви заведе въ великата природа, дето ще играете и ще скачате при изворитѣ. За васъ е това. Това е новиятъ животъ, който иде. Това е възкресението“.

„Оня, който иска да стане братъ, сестра и майка на Христа, той трѣбва да бѣде първостепененъ герой въ свѣта. Първостепененъ герой и по умъ, и по душа, и по духъ. Той трѣбва да има едно сърдце чисто като кристалъ, умъ свѣтълъ като слънцето, възвишена и благородна душа, обширна като вселената, и духъ мощенъ като Бога и едно съ Бога“.

Учительтъ

Нали природата вѣчно се обновява? Ето, дърветата обновяватъ всѣка година листата си. Земята постоянно преминава презъ все нови космични пространства, понеже слънчевата система се движи като цѣло къмъ далечни съзвездия! А пространството е живо, то е проникнато отъ разумни сили! Ето защо земята постоянно се поставя въ все нови и нови условия за проява! Изворътъ постоянно блика, и тая вода, която изтича сега, не е сжщата, която е изтекла вчера, тя има нѣщо съвсемъ ново въ себе си. Слънчевитѣ лъчи не носятъ само физически енергии, но и психически сили и идеи. И това, което ни носи слънчевиятъ лъчъ днесъ, е съвсемъ ново откровение. Нови мисли, нови идеи, нови потици ни носи той всѣки день! Цвѣтята всѣки день ни говорятъ по новъ начинъ и ни разкриватъ съ новъ езикъ тайнитѣ на битието!

И всѣки день разумното въ глѣбинитѣ на човѣшката душа говори по новъ начинъ и разкрива нови хоризонти, нови стремежи, нови мисли. Сжщо така и всѣка епоха е ново откровение на силитѣ, дремещи въ човѣшката душа и въ природата! И носителитѣ на това ново откровение сж *новитѣ течения, идейнитѣ души!* Чрезъ тѣхъ се внасятъ творческитѣ сили въ живота. *Тѣ сж най-важниятъ факторъ за напредѣка на единъ народъ.* И ако единъ народъ се лиши отъ тѣхъ, той нѣма бждеше.

За онзи народъ, въ който бушуватъ новитѣ идеи, новитѣ схващания, не се безпкой! Красиви перспективи лежатъ предъ него! Самиятъ тоя фактъ показва, че тоя народъ или общество се издига и ще внесе своята данъ за общочовѣшката култура.

Явяването на хора съ нови идеи въ единъ народъ е радостно явление. Това показва, че тоя народъ не слиза, а се качва. Хората съ нови идеи сж цвѣтътъ на народа; чрезъ тѣхъ народната душа изразява своята творческа мощъ, своя замахъ, чрезъ тѣхъ той гради своя възходъ, а заедно съ това и възхода на човѣчеството.

Днесъ имаме голѣма криза. Обаче на есень, когато листата увѣхватъ и ще окапятъ, пжпкитѣ за новата пролѣтъ сж вече готови. Кой може да спре великия потокъ на живота, който винаги влива нѣщо ново и ново въ времето, и който потокъ е винаги младъ? Днесъ е завоятъ между две епохи. Отъ разглеждането на историята можемъ да извадимъ

заклучение за насоката, по която ще се развиятъ събитията!

Човѣшкото съзнание се събужда днесъ въ по-горно поле, и нови идеи, нова свѣтлина проблѣсва въ човѣшката душа. Нова вълна залива човѣчеството и разкрива ново разбиране на живота и нови методи за работа. Тоя духовенъ подемъ, който се забелязва напоследъкъ въ свѣта, иде отъ единъ и сжщъ центъръ. Засилването на свободнитѣ духовни течения днесъ показва, че се изявяватъ нови страни на човѣшкото естество. Всемирното Братство и сега нѣжно подкрепя съ своето съдействие новитѣ сили, които се събуждатъ въ човѣшката душа по законитѣ на развитието. Тѣ подпомагатъ тоя естественъ процесъ. Тѣ работятъ на всѣкжде. Насърчаватъ, подтикватъ, съдействуватъ на добритѣ начинания, стремежи и копнежи, вдъхновяватъ, вливатъ нови идеи въ готовитѣ души, въ философи, учени, поети, музиканти, художници, общественици и пр.. И когато срещнешъ такъвъ членъ на Всемирното Братство, ти можешъ да говоришъ съ него, безъ да знаешъ, че той е отъ Всемирното Братство. Обаче по едно нѣщо можешъ да го познаешъ: като влѣзешъ въ контактъ съ него, ще почувствуващъ три нѣща: *животъ, свѣтлина и свобода!* Седиръ описва въ книгата си *Initiations* до известна степенъ дейността на единъ членъ отъ Всемирното Братство — *Теофанъ*. Въ тая книга се описва срещата на Седиръ съ една душа, напреднала въ езотеричната наука, а именно *Андреасъ*. Андреасъ се е срещалъ съ

Теофанъ въ Европа и Азия, и веднѣжъ при една среща въ Азия той почувствувалъ такъва вътрешна свѣтлина, вътрешно озарение, такива нови идеи, *миръ, радостъ, чистота!* Седиръ описва и една своя среща съ *Теофанъ* въ 20. вѣкъ.

Всемирното Братство е пазителъ на Висшето Знание. То носи факела на Свѣтлината, чрезъ който освѣтлява вѣковетъ. Ако изучимъ историята на човѣчеството повърхностно, навсѣкжде ще виждаме хаосъ, случайность, но ако погледнемъ тая история отъ по-дълбоко гледище, тамъ дето сме виждали хаосъ, ще видимъ планомѣрна дейность на тия Сжщества.

Културитъ сж се смѣняли една съ друга. Всѣка култура е имала за мисия да развие известни способности, известни сили на човѣшката природа! Винаги, когато една култура е достигала своята кулиминационна точка, давала е това, което е можела да даде и е почвала вече да се изражда, това Братство е давало начало на новъ тласъкъ, на нова култура, която представлявала изявление на нови страни, на нови кжтове на човѣшкото съзнание.

Когато хвърлимъ погледъ върху мисията и дейността на Всемирното Братство, върху великия оня планъ, по който то работи презъ вѣковетъ, нато вземемъ предъ видъ неговата дейность чрезъ тритъ велики клона, които то е прашало въ Египетъ, Индия, Асирия, Вавилонъ, Персия, Палестиня, Гърция, Римъ, западна Европа и пр., тогазъ ние оставаме очаровани отъ величието на тоя планъ! Културитъ се ржководятъ отъ напредналитъ

брата на човѣчеството. Ако изучимъ историята, ще видимъ величието на тѣхното дѣло. Тѣ прилагатъ великия божественъ принципъ, върху който се крепи цѣлото битие: „Силниятъ служи на слабия“! Тоя законъ може да се изрази и така: *„Законъ за любовта и жертвата“!*

И тѣзи мистични братства, тия центрове на великата божествена наука винаги внасятъ въ дадена култура, всрѣдъ която работятъ, такива идеи, които сж въ хармония съ посоката на развитието, въ хармония съ нуждитѣ на човѣчеството въ дадения моментъ и които идеи представляватъ „насжщния хлѣбъ“ за дадената епоха.

Понеже въ днешната епоха се намираме въ единъ моментъ, когато човѣшкото съзнание се подготвя за нова култура, трѣбваше да почне външната дейность на Всемирното Братство въ България.

Днесъ Всемирното Братство праща нова вълна въ свѣта. Днешното движение на Всемирното Братство въ България е създадено за сжщата целъ и иде отъ сжщия великъ центъръ, отъ който сж идвали всички велики тласъци за нови култури въ миналото. Движението на Всемирното Братство днесъ не е случайно, но е въ свръзка съ новата фаза, въ която преминава чов. съзнание. Самиятъ фактъ, че това движение се появява въ сжщия народъ, въ който по-рано се появи богомилството, говори, че тукъ работятъ разумни сили и съ

единъ планъ, който продължава неотклонно и системно своята дейностъ презъ вѣкове и хилядолѣтия. Случайности има за онзи, който не разбира нѣщата, а за онзи, който ги разбира, нѣма случайности, а има винаги закономерность, причинни връзки въ явленията.

Можемъ да сждимъ за важността на днешния моментъ, когато Всемирното Братство праща нова вълна въ свѣта, като го сравнимъ съ нѣкои моменти въ миналото. Напр. кога Египетъ се разцвѣтѣ и дойде въ златния периодъ на своята история? Когато въ Египетъ се запали свѣтилникътъ на мистичнитѣ центрове, които притежаваха *сила, знание, свѣтлина*. Кога въ Персия блѣсна ярко свѣтлината на цивилизацията? Отговорътъ е сжщиятъ! Сжщо тѣй благодарение на тласъка, който се внесе отъ идеитѣ на Орфеистката окултна школа въ древна Гърция, последната дойде въ подема и разцвѣта на своитѣ сили!

Едно нѣщо трѣбва да бжде напълно ясно: тѣзи сжщитѣ разумни сили, които родиха херметизма въ Египетъ, есеизма въ Палестиня, маздеизма въ Персия орфеизма въ Гърция и богомилството преди 10 вѣка въ България и после работиха подъ формата на розенкройцерското движение и пр. въ западна Европа, сега сжщитѣ тия разумни сили съ пълно съзнание за своята целъ и мисия дадоха началото на движението на Всемирното Братство въ България и въ свѣта.

Едно движение, което е въ хармония съ

законитѣ на развитието и е родено отъ самитѣ нужди на епохата, не може да загасне по никой начинъ. Богомилското движение, родено въ България преди 10 вѣка, извърши тукъ грамадна работа и после се пренесе на западъ и извърши тамъ сжщо грамадна работа. Днешното движение на Всем. Братство въ България не може да се вземе като продължение на богомилското движение. Последното може да се вземе като подготвление за новото, което иде сега. Днешното движение не може да се вземе като повторение на богомилското, защото нѣщата не се повтарятъ въ природата. *Божественото — това е, което иде въ настоящето. Божественото е едно вѣчно настоящо.* Трѣбва да се има предъ видъ, че съ огледъ на особения характеръ и сложността на днешнитѣ задачи за разрешение и съ огледъ на днешната степенъ на развитие на съзнанието на човѣчеството, движението на Всемирното Братство днесъ разширява и усложнява своята задача и внася между другото нови елементи, нови сили за работа.

Казахме по-рано, че отъ оня центъръ на посветени излѣзоха въ древността три клона: първиятъ клонъ работѣше въ Египетъ, Персия, Асирия, Вавилонъ, Гърция и пр. Вториятъ клонъ работи въ Палестиня и после на западъ. Третиятъ клонъ почна да работи отъ начало въ Индия, после въ Египетъ, въ Сирия, Мала-Азия и после въ България като богомилско движение.

Въ България чрезъ Всемирното Брат-

ство сега работятъ и третъ клона едновременно.

И това е лесно обяснимо, като се има предъ видъ характера на културата, която предстои да се роди; като се иматъ предъ видъ разнообразието и обширността на предстоящата градежна работа и разнитъ области на живота, които ще се засегнатъ при раждането на новата култура.

Движението на Всемирното Братство въ България днесъ не иде нито отъ нѣкое „източно“, нито отъ нѣкое „западно“ движение, но направо отъ центъра на Всемирното Братство.

* * *

Но могатъ ли да се кажатъ, кои сж по-конкретно причинитѣ за появяването на днешното движение на Всемирното Братство?

Ето нѣкои отъ причинитѣ:

I. Предотвратяване израждането на нервната система.

„Ако съвременнитѣ народи не взематъ новата насока, тѣ ще бждатъ заставени за това поради изтощението на тѣхната нервна система. Ще станатъ всички неврастеници, и тогазъ ще бждатъ принудени щатъ-нешцатъ да напуснатъ старитѣ понятия и стремежи и да тръгнатъ въ новия пжть.

Учительтъ

Поради на предващия материализъмъ връзката между човѣшката нервна система и висшитѣ миpове се разхлабва и вследствие

на това не може да приижда достатъчно енергия въ нея. Поради това се забелязва едно отслабване, изтощение на нервната система. *Днесъ е вѣкътъ на нервнитѣ болести.* За да се предотврати опасността отъ по-нататъшното израждане на нервната система, което израждане представлява голѣма опасностъ за бждещето на човѣчеството, необходимо бѣше да се прати тая спиритуалистична вълна.

II. Предстоящитѣ научни открития.

Друго. Напоследъкъ се направиха голѣми научни открития и предстоятъ да се направятъ още такива, чрезъ които науката дохожда все повече до границата между видимия и невидимия свѣтъ. Науката и сега е дошла вече до тая граница.*): И за да не се изтълкуватъ криво тия нови и предстоящи открития, трѣбваше тая спиритуалистична въл-

*) Въ редъ статии въ сп. „Житно зърно“ сж изложени редица факти — опити и наблюдения, чрезъ които днесъ човѣкъ по чисто наученъ пжтъ може да дойде до спиритуализма. Ето нѣкои отъ тия статии: „Нѣколко думи за значението на окултната биология“, сп. „Житно зърно“, г. II. кн. 5—6, 1925. „Уводни думи къмъ окултната биология“, пакъ тамъ, г. II. кн. 7—8, 1925. „Уводни думи къмъ окултната биология. Нови насоки на биологията“, пакъ тамъ, г. III., кн. 3—6, 1926. „Окултна биология“, пакъ тамъ, г. III., кн. 9—10, 1927. „Нови вѣяния въ биологията“, г. VI, кн. 1, 1931. „Изследванията на Гурвичъ и на ученицитѣ му“, г. III., кн. 4—5, 1926; г. V., кн. 3, 1929. „Разумность въ природата и човѣка“, г. IV., кн. 1—2, 1928. „Изследванията на Де Роша върху човѣшкото естество“, г. V., кн. 7—8, 1930. „Радиация на организмитѣ“, г. V., кн. 7—8, 1930.

на да внесе въ живота онова ново по-дълбоко разбиране на природата, чрезъ което човѣчеството ще може да вземе правилно становище спрѣмо тия открития.

III. Развитие на шестото чувство.

„Излѣзте отъ затворитѣ си! Тогазъ ще започне единъ новъ животъ, ще се отворятъ нови хоризонти въ вашия умъ. И ще настѣпи начало на процеса на развитието на шестото чувство у съвременния човѣкъ. У съвременнитѣ западни хора това чувство е започнало да се явява като интуиция, предчувствие и т. н.“

Учительтъ.

Все повече се развиватъ спещитѣ духовни сили въ човѣшката душа. Днесъ все повече сж случаетъ на ясновидство, предчувствия, телепатия, и пр. *Тия случаи все повече ще се увеличаватъ съ течение на времето. Постепенно се разцвѣтватъ нови възприемателни органи въ човѣка.* Влизаме въ единъ периодъ, въ който човѣшкото съзнание се разширява; ще се разшири областта, въ която то ще оперира, и за да се ориентира правилно човѣкъ при това предстояще развитие на спещитѣ му духовни сили, необходимо бѣше да се разпространятъ всрѣдъ човѣчеството новитѣ схващания за човѣка и природата.

IV. Възходъ на новата култура.

„Иде нѣщо много по-велико, отколкото си мислимъ! Иде култура на братство и сестринство! Ти не

можешъ да живѣешъ добре, ако не живѣешъ за Цѣлото. Частично щастие не сжществува! Живѣй за всичко! Животъ за себе си води къмъ смъртъ, а животъ за всичко — къмъ изобилния животъ!“

„Когато говоря за шестата раса, подразбирамъ любовта проявена по новия начинъ, за който сегашниятъ свѣтъ има смжтна идея. Сега човѣкъ трѣбва да стане дете на шестата раса, да влѣзе въ новата фаза и да разбере любовта не както бѣлата раса, но както свѣтящата раса я разбира.“

„Новия човѣкъ азъ го наричамъ човѣкъ на свѣтлината. Вие живѣете въ една епоха, когато се създава новиятъ човѣкъ“.

„Ние сме още въ началото на своето развитие. Значи у човѣка се крие нѣщо по-възвишено и по-благородно. Не мислете, че нѣщата у васъ тепърва ще се създадатъ. Човѣшката душа е богата и чака условия, за да се развие. Всички хора сж създадени даровити потенциално. Всички хора трѣбва да се развиятъ даровити кинетически“.

Учительтъ.

Най-сетне, друга причина за идването на това движение тъкмо сега е една друга особеностъ на днешния моментъ. Днешниятъ моментъ може да сѣ характеризира като преходенъ периодъ между една стара и една нова култура. *И Всемирното Братство подготвя идването на тая нова култура.*

Никой пжтъ човѣчеството не е минавало

презъ по-голѣма вжтрешна *) и вѣншна криза, както днесъ. Това разколебаване на основитѣ на живота показва, че се готви нѣщо ново, защото винаги, когато се ражда нѣщо,

*) Ф. Попова, ученичка въ Шуменската девическа гимназия, пише следното писмо до сп. „Ученическа мисъл“ (год. I., кн. 5. отъ май 1919 г.):

„Не мога да не се засмѣя, като си припомня оная часъ по етика, когато госпожица преподавателката поиска нашето мнение върху песимизма и всички ученички почти едногласно се съгласиха съ Шопенхауера. То бѣше цѣла комедия, увѣрявамъ ви. И смѣшното бѣше тамъ, че признанието за безсмислието на живота се изтрѣгна изъ устата на 40 ученички деца почти още. Но въ това признание имаме все пакъ горчивата истина. За мене поне то бѣше така. Не рѣдко съмъ мислила по тоя въпросъ. Не веднѣжъ азъ търсѣхъ цѣлѣта на живота си и при все това нищо не намѣрихъ. Впрочемъ, не! Намѣрихъ, че трѣбва да живѣя. за да се усъвършенствувамъ, да направя малко по-щастливи ония, които ме заобикалятъ, да се проникна най-после отъ една поне частица отъ всемирната мъдростъ и т. н., и какво ли не щете! Въпросътъ бѣше привидно решенъ: ще прогресирамъ, за да помогна на развитието на цѣлото общество. Е добре, но ето че изпъква и другъ въпросъ: защо е пъкъ това развитие на всички, каква целъ има то и кому е нужно? На това не можахъ да си отговоря. Баща ми изчерпи всичката си мъдростъ и не можа да ме удовлетвори. Азъ кжде не се лутахъ, кжде не ходихъ но все напраздно. И наистина не намирате ли, че това, което става днесъ, ще става и утре. и по — после, и вѣкове? Не намирате ли, че ние сами по себе си сме нищожества, които живѣятъ и умиратъ, безъ да знаятъ, защо е всичко това. Защо е това нескончаемо вървене на машината — вселена, какво се цели, какво най-после ще излѣзе?“

Тия думи, казани отъ една ученичка въ пълния разцвѣтъ на своитѣ сили, ясно илюстриратъ голѣмата вжтрешна криза, оная трагедия, която преживява душата на съвременния човѣкъ.

става коренно раздвижване, издъно, на всички сили на културата.

Съ последователната смѣна на културитѣ човѣшкото съзнание се е издигало все по-високо и по-високо. Въ новата култура човѣшкото съзнание се издига до една такъва фаза, до която то не е дохождало до сега въ своята история; то ще се прояви по единъ съвсемъ новъ начинъ. Затова можемъ да кажемъ, че новата култура ще даде на човѣчеството съвсемъ ново откровение на силитѣ, спещи въ човѣшката природа.

Разбира се, тоя процесъ, който ще се извършва въ човѣшкото съзнание, ще се придружава съ известни измѣнения и въ човѣшкия организъмъ, — специално въ човѣшката нервна система. *Нови центрове се разработватъ сега въ нервната система: въ мозъка и въ симпатическата нервна система.* И по тоя начинъ хората ще станатъ способни за по-възвишени преживявания. Инсталацията на човѣшката нервна система се приготвява отъ разумнитѣ сили на природата. Върху тия нови центрове на мозъка е насочено сега вниманието на работницитѣ въ природата, — работници, които работятъ въ вътрешната лаборатория на природата.

Въ човѣшката душа се криятъ съкровища, които още не сж разработени, и когато имъ дадемъ възможность да се разкриятъ, ще дойдемъ до една култура, забележителна по красотата, хармония и творчество.

Съзнанието на съвременния човѣкъ постепенно узрѣва за оная фаза, при която то

ще се превърне въ духъ на братство. Въ човѣшката душа се криятъ сили, които досега не сж били проявени, и именно сега започва тѣхната проява.

У всѣки човѣкъ има единъ свещенъ храмъ, едно светилище, въ което гори вѣчниятъ пламъкъ на любовта, красотата, хармонията, мира, радостта, силата и свѣтлината! Има минути, когато и най-падналиятъ човѣкъ проявява възвишеното, което носи въ глѣбинитѣ на своята душа! Човѣкъ не чувствува ли въ минути на вжтрешно озарение радостъ, миръ, сила и любовъ къмъ всички? Това е гласътъ на вжтрешното, истинското човѣшко естество, на божественото, което живѣе и работи въ човѣка.

Христо Досевъ разправя въ своитѣ записки такива случаи въ своя животъ. Той съ нѣколко младежи съидейници основалъ земледѣлска задруга край едно швейцарско езеро. Веднѣжъ, когато билъ на полска работа, спрѣлъ се, погледналъ картината, която се разкривала предъ очитѣ му: снѣжнитѣ Алпи, синьото езеро, небето, тревитѣ, цвѣтята, и въ тоя моментъ почувствувалъ, че е едно съ всичко: и съ хората, и съ тревитѣ, и съ цвѣтята, и съ планинитѣ; и почувствувалъ небивала радостъ въ себе си; и въ тоя моментъ море отъ идеи нахлули въ него. Той почувствувалъ любовъ къмъ всички. Това траяло известно време и после пакъ се повърналъ въ обикновеното си състояние. Той нѣколко пжти е ималъ такѣво състояние.

Това, което е ималъ той, е предвестникъ на онова ново състояние, до което се издига човѣшкото съзнание днесъ. И това ново съзнание ще дойде по законитѣ на еволюцията, тъй както фазата на гжсеницата се смѣня съ фазитѣ на какавидата и на пеперудата! И това новото ще бжде *събуждане на човѣшката душа*. И това чувство на братство, това вълнуване на човѣшкия духъ днесъ отъ новитѣ идеи, това тѣхно разпространение и възприемане отъ по-буднитѣ, по-чувствителнитѣ души е вече предвестникъ на това ново, разширено съзнание. Човѣкътъ съ това разширено съзнание ще има съвсемъ ново отношение къмъ хората и къмъ цѣлата природа.

Нѣкой би могълъ да каже: „Коя е характерната чѣрта на новото, което иде?“ Ще отговоря само съ нѣколко думи на тоя въпросъ. Чрезъ това по-добре ще се разбере духа, въ който работи днесъ Всемирното Братство:

У новия човѣкъ се събужда космичното съзнание, т. е. усѣтъ къмъ общия мировъ животъ, за единството на живота, чувство на братство съ всички същества.

За да видимъ, по кой естественъ начинъ човѣшкото съзнание идва до новитѣ схващания, можемъ да проследимъ развитието на съзнанието въ природнитѣ царства:

Споредъ окултизма съзнанието въ минералното царство е най-обширно, но за това пѣкъ е най-смѣтно, най-неясно; у растението съзнанието е по-стѣснено, но пакъ е неясно.

У животното съзнанието е още по-стѣснено: то съвсемъ неясно чувствува живота, който е въ индивидитѣ отъ сжщия видъ. У човѣка имаме вече самосъзнание: той съ него съзнава предимно своя собственъ животъ. Неговото съзнание е най-ограничено, най-стѣснено, но затова пъкъ е най-ясно, най-будно. Значи отъ минералното царство насамъ е станалъ единъ процесъ на стѣсняване на съзнанието, и сжщевременно то е ставало все по-будно, все по-ясно. Сега сме въ една епоха, когато става обратниятъ процесъ: човѣшкото съзнание постепенно се разширява, при което ще се запази неговата будностъ, яснота. Етапитѣ презъ които минава съзнанието сж: *Групово съзнание, индивидуално, колективно и космическо.*

Ако внимателно следимъ въ днешната култура всички симптоми, *по които да сждимъ за по-дълбокитѣ процеси, които се извършватъ въ съзнанието на човѣчеството*, ще видимъ, че днесъ постепенно се развива едно чувство на единство между народитѣ. Това даже се проявява и външно. Днесъ виждаме въ външния животъ все по-голѣмо сближение на разнитѣ народи чрезъ телеграфи, телефони, аероплани, радио и пр. Все повече изчезватъ преградитѣ между народитѣ. Напр. чрезъ радиото една мисълъ, изказана въ Лондонъ, въ сжщия мигъ става вече достояние на хората въ Америка, въ Австралия, Африка и пр. Тенденцията къмъ единение, къмъ сближение се забелязва въ всички области на живота. Напр. има все по-голѣмо общение между на-

родитѣ чрезъ международни съюзи и конгреси и пр. *Всички тия нѣща сж само външенъ изразъ на това, което дълбоко става и зрѣе въ човѣшкото съзнание.* Всичко това сж признаци, които показватъ, че съзнанието *наближава къмъ една нова фаза.* Това ще има за последиствие разцѣвтяване на нови сили и заложби у човѣка. Човѣкъ, който живѣе само съ съзнанието за своя личенъ животъ, все едно че се откъсва отъ живота на Цѣлото и тогазъ той прилича на листъ или клонъ, откъснатъ отъ дървото.

И внимателниятъ наблюдателъ отъ всички и най-малки подобни симптоми може вече да сжди за характера на новото, което предстои да се роди въ недрата на съвременното общество. *Ние отиваме къмъ една култура на единство, на братство.*

Заедно съ разширението на човѣшкото съзнание, и цѣлиятъ външенъ животъ ще се преобрази коренно, ще се нареди въ съгласие съ това ново съзнание, понеже винаги външната култура съ всички нейни придобивки и форми е само изразъ на фазата, въ която се намира човѣшкото съзнание въ дадена епоха.

Преди всичко, като прѣко последиствие отъ развитието на съзнанието ще бжде представане на всичко това, което е изразъ на личния животъ, на индивидуализирането, на отдѣлността: войнитѣ, експлоатациитѣ отъ всѣкаквъ видъ, месоядството, безмилостното изсичане на горитѣ и пр. Основниятъ законъ е: **Всѣко нарушение на закона на единството**

между всички същества води към катастрофи, разочарования, страдания отъ всѣкакъвъ видъ.

Човѣкътъ съ пробуденото космично съзнание надраства личния животъ. *Той не живѣе вече за себе си, нито за обществото, нито за народа, нито за човѣчеството, а за Цѣлото, за Бога! Новиятъ човѣкъ надраства всички рамки, които ограничаватъ проявата на Божественото начало въ него.* Служенето на Цѣлото, на Бога, включва въ себе си благо и на индивида, и на обществото, на народа, на човѣчеството и на всички.

Христосъ, *Когото можемъ да наречемъ глава на Всемирното Братство*, говори за тая култура на единство, която иде, и за раждането на това ново съзнание, като казва: „И славата, която Ти ми даде, азъ я дадохъ на тѣхъ; за да бждатъ едно, както и ние сме едно“ (Ев. отъ Иоанна, 17, 22.).

* * *

Именно по тия гореспоменати 4 причини почна въ България, къмъ края на 19. вѣкъ, движението на Всемирното Братство.

Защо това движение почна именно въ една славянска страна (България)? — На тоя въпросъ ще отговоримъ въ следната глава.

МИСИЯТА НА СЛАВЯНСТВОТО

„Нека покажемъ, какъвъ методъ се налага на славянитѣ, за да постигнатъ своето обединение, но не обединение частично, но обединение общочовѣшко:

1. Никакво насилие!

2. Да приложатъ свѣтлината, живота, любовта и свободата!

Славянитѣ приближаватъ къмъ златния вѣкъ на своята история. Но само при тия условия тѣ ще могатъ да изпълнятъ своята мисия!“

„Защото всѣко нарушение на единъ, природенъ законъ води къмъ смъртъ. И цѣли раси сж били изтребени. Много раси има, които сж изчезнали поради неспазването на тия закони въ природата. Всички народи, които живѣятъ съ неправда, ще бждатъ изродени. Това е законъ. Всички ръководители на народитѣ трѣбва да знаятъ това.“

Учительтъ.

Не е достатъчно само да изучимъ външната история на едно общество: политическа, икономическа и пр., но трѣбва съ помощта на фактитѣ да достигнемъ до вътрешния му животъ, до дълбокитѣ духовни сили, които работятъ въ него. Ако погледнемъ отъ това гледище на славянството, можемъ да кажемъ, че то се характеризира съ *боготърси-*

телство, съ мистицизъмъ, но съ особена окраска.

Тоя мистицизъмъ у славянството не е нѣщо отвлечено, чуждо на живота, но характерното е именно въ това, че той е въ прѣкъ контактъ съ живота и води *къмъ обединение, побратимяване*, съ други думи, той води *къмъ приложение на любовта и жертвата* въ индивидуалния и колективния животъ.

Русия.

Ако искаме да изучимъ духа, който работи у единъ народъ, трѣбва да изучимъ, какъ се проявява тоя духъ у по-чуткитѣ души, които съ интуиция долавятъ това, което работи въ глѣбинитѣ на народната душа. И наистина, ако изучимъ въ това отношение най-голѣмия клонъ отъ славянската раса, а именно руския народъ, ще видимъ, че както въ самия животъ, тъй и въ философията и литературата на тоя народъ е изразена горепоменатата тенденция.

Нека най-напредъ видимъ нѣкои интересни симптоми всрѣдъ широкитѣ народни маси, които най-ясно характеризиратъ духа, който работи всрѣдъ славянството, толкозь повече, че тия прояви сж спонтанни, самобитни.

Преди всичко е характерна многобройността на „*сектитѣ*“, които сж изникнали всрѣдъ руския народъ. И важното е, че тия секти не сж плодъ на интелегенцията, на философи, учени, професори, но на самобитното онова дълбоко, вътрешно търсене и копнежъ

на руската душа! Основатели и разпространители на тия духовни движения сж били селяни. Такива сж напр. *духоборитъ*, *малеванцитъ*, *сютаевцитъ* и пр.. Това, което ги характеризира, е приложението на едно нѣщо: *на любовта!* Тукъ виждаме проява на онова търсене на непосредствено общение съ Бога.

Появяването на *духоборитъ* и на много други подобни духовни движения самотитно въ недрата на широкитъ народни маси показва оня духъ на новото, който работи въ глжбинитъ на руската душа. *Това е Духътъ на Христа!*

Безъ влиянието отъ други срѣди, въ руското селячество се появява това оригинално, красиво явление — духоборството. Духоборитъ по вжтрешно ржководство на Разумното въ себе си идватъ до най-великитъ принципи, които още не сж приложени: неучастие въ никакво насилие, каквото и да е, — вегетарианство, съвмѣстенъ животъ въ тѣхното братско общежитие, основата на което е братството, любовта.

Да си припомнимъ и самотитниятъ руски мистикъ-философъ, израстналъ всрѣдъ народнитъ маси, — Сковорода, който съ дълбокото си мистично разбиране на живота може да се вземе като единъ отъ великитъ представители на хората, които сж имали живо общение съ Разумното и сж работили за пълна обнова на живота. Това, което е останало отъ него, е проникнато отъ голѣмо прозрение и дълбочина. Напр. той е казалъ между другото приблизително това: „И най-го-

лѣмитѣ външни удобства, въ края на краищата, не могат да задоволят човѣка, понеже човѣшката душа е по-обширна отъ океанъ!“ — „Когато човѣкъ не проявява Възвишеното въ себе си, душата усѣща известна тѣга и копнежъ, тъй както орелътъ, който е затворенъ въ клетката, тѣгува и копнѣе за свободата на синитѣ небесни простори и планински върхове!“

Писателитѣ, които сж описали живота на „сектитѣ“, разправятъ чудесни работи за оня вжтрешенъ духовенъ огънь у тѣзи, тъй наречени, „сектанти“, за онова чувство на любовъ, на братство, което сж прилагали въ живота, за онова горещо желание да наредятъ своя животъ въ съгласие съ това вжтрешно ржководство на Божественото въ себе си.

Но сжщиятъ тоя духъ работи и въ философията. Особено това е изразено у *Владимиръ Соловьовъ* (1853 — 1900). Най-важни въ това отношение сж книгитѣ му: „Криза въ западно-европейската философия“, „Критика на отвлеченитѣ принципи“, „Богочовѣчество“, „Духовнитѣ основи на живота“, „Оправдание на Доброто“. Ето нѣкои основни мисли на философията му: Злото, споредъ Соловьовъ, е отричане на единството на всички сжщества, действуване въ разрѣзъ съ това единство. Въ борбата на всички противъ всички лежи злото и безсмисленото, а злото и безсмисленото сж едно и сжщо нѣщо. Чрезъ това вжтрешно единство ще дойде богочовѣчеството, човѣкъ ще придобие свободата си

и ще постигне целта си. Истинският животъ се състои въ изпълнение божествената воля. Началото на единство между хората е въ живѣнето заради другитѣ. Смисълътъ на живота е въ хармонията, мира, въ единството на всички. Отдѣлността е безсмислена, въ нея не е истината. Истината е въ единството на всички сщества. Смисълътъ на живота, а заедно съ това божествената истина, е вътрешно единение на всѣко отдѣлно сщество съ Цѣлото. Живата сила, чрезъ която става това съединение, е любовта. Богъ е любовъ. Изворътъ на всѣко битие е въ абсолютното единство на всички сщества. Това единство е Богъ. Своего усъвършенствуване не трѣбва да искаме въ единството съ Бога. Крайната цель на еволюцията е единството. И на тая цель човѣчеството трѣбва да съдействува активно и съзнателно. Крайната цель не е само единство, но хармония и единство. *Единството на всички сщества не трѣбва да бжде механическо, а вътрешно, а това става чрезъ любовта.* Човѣкъ притежава Бога само потенциално, въ зачатъкъ. За да може да Го прояви, трѣбва стремежъ и усилие. Въ изпълнението на Божествената Воля не добиваме своята свобода. Тоя, който не прави това, изгубва своята самостоятелность. Когато силата владѣе въ едно общество, тогава слабитѣ служатъ на силнитѣ. При истинския начинъ на животъ, силниятъ служи на слабия доброволно, като жертва. Истинският животъ е една дейность, чрезъ която се проявява Богъ.

Тукъ не виждаме ли една философия, отъ която вѣе сжщиятъ духъ, който намираме у Сковорода и въ живота на рускитѣ „сектинти“? Това е духътъ на любовта и жертвата! *Соловьевъ* и *Мережковски* говорятъ за мисията на славянството.

Като другъ примѣръ нека вземемъ единъ отъ идеолозитѣ на анархизма: *Кропоткинъ*. Които само сж чули за него, че е анархистъ, а друго не знаятъ, тѣ ще иматъ едностранчиво понятие за него. Въ сжщностъ навсѣкжде въ съчиненията му ще видимъ сжщия оня духъ, който виждаме у рускитѣ секти, у Соловьева и пр., само че въ друга форма. Напр. въ *„Взаимопомощта като факторъ на еволюцията“* той съ редъ примѣри изъ животинското царство и човѣшкото общество доказва, че тия общества, у които е развита взаимопомощта, напредватъ. Той цитира редъ примѣри изъ живота на разни животни, нѣкои отъ които самъ е наблюдавалъ при своето пребиваване въ Сибиръ. Но тоя духъ на братство, взаимопомощъ, единение прониква всичкитѣ му съчинения. Характерна е напр. книжката му: *„Къмъ младежта“*. Въ нея той съветва младитѣ да излѣзатъ отъ тѣснитѣ рамки на личния, животинския животъ и да погледнатъ всички тия, които страдатъ около тѣхъ, и да работятъ за другитѣ, за човѣчеството, за всички.

Сега, ако пъкъ проследимъ руската литература, която отражава копнежитѣ, идеалитѣ, тенденциитѣ на руската душа, ще видимъ,

че въ нея сжщо преобладава духътъ на жертвата.

Какво става съ Гоголь, веселиятъ разказвачъ, хумористътъ, който ни е каралъ да се смѣемъ надъ „Ревизоръ“, „Женитба“, „Носъ“ и пр.? Каква дълбока промѣна става съ него! У него почва усилена вжтрешна работа! У него почва преценка на всички ценности, съ които е живѣлъ той до тогазъ. И отъ тая дълга вжтрешна борба, придружена съ голѣми страдания и бури, той излиза преобразенъ. Той е вече съвсемъ другъ! Ако искаме да разберемъ това просвѣтление, до което идва, трѣбва да прочетемъ неговата „Изповѣдь“ и „Избрани мѣста изъ преписката съ приятелитъ ми“. Тамъ ще намѣрите почти сжщото, което има и у Соловьевъ, само че въ друга форма. Мислитъ му сж сжщо тѣй подобни на основнитѣ принципи, върху които се градятъ идеитѣ на Толстоя.

За да разберемъ втория Гоголь, ще цитирамъ следното мѣсто отъ „Изповѣдь“:

„И по тоя пжтъ, неусѣтно, почти безъ да забележа какъ, *азъ дойдохъ до Христа*, като видѣхъ, че въ Него е ключътъ на човѣшката душа, и че никой още отъ познавачитѣ на човѣшката душа не се е изкачвалъ на тая висота на душевното познание, на която Той е стоялъ. Чрезъ провѣрката на разума азъ повѣрвахъ въ това, което другитѣ приематъ чрезъ ясната вѣра, и въ което до тогазъ азъ вѣрвахъ нѣкакъ си тъмно и неясно“.

Ето нѣколко пасажа отъ „Избрани мѣста изъ преписката съ приятелитѣ ми“:

„Външниятъ животъ е самъ по себе си противоположенъ на вътрешния животъ, когато човѣкъ, подъ влиянието на страстни увлечения, борби, се влече отъ потоцитѣ на живота, когато нѣма вътре въ него единъ центъръ, на който като се опре, да може да надвие и самитѣ страдания и горчивини на живота. Външенъ животъ може да води и най-умниятъ човѣкъ, ако блуждае изъ лабиринта на ума. Външниятъ животъ е вънъ отъ Бога. Вътрешниятъ животъ е въ Бога“. — „Човѣкъ не може да получи мъдростъ другояче, освенъ като въздигне душата си до гълъбово незлобие и като изчисти всичко вътре въ себе си до най-голѣма вътрешна чистота, за да приеме тая небесна гостенка, която се плаши отъ жилищата, дето душевното стопанство не е турено въ редъ и дето нѣма пълно съгласие въ всичко. Ако ли пъкъ тя влѣзе въ дома, тогазъ почва за човѣка небесниятъ животъ и той постига всичката чудна сладостъ да бжде ученикъ. Приятелю мой! Считай себе си не друго, а ученикъ. Не мисли, че ти си вече старъ, за да се учишъ, че силитѣ ти сж достигнали истинска зрѣлостъ и развитие и че душата ти е приела вече сжщинската си форма“. — Да паднатъ хората при нозетѣ на братята си, като ги замолятъ поне единъ день да прекаратъ не съ обичаитѣ на 19. вѣкъ, а съ обичаитѣ на Вѣчния вѣкъ, въ единъ само день поне да прегърнатъ човѣка тѣй, както виновниятъ приятелъ прегръща великодушния си приятелъ, който всичко му е простилъ“.

Ето едно мѣсто отъ „Изповѣдь“:

„Нашето назначение е да служимъ, и цѣлиятъ ни животъ е служба. Стига само да не гледашъ, какъ другитъ те обичатъ, а да гледашъ само това, дали ти самъ обичашъ“.

Днесъ става зазоряване въ човѣшкото съзнание! Имено това, което Учителътъ нарича „разцѣвяване на човѣшката душа“! И туй, което стана съ Гоголь и съ нѣкои други, е само предвестникъ на красивото „утре“, което иде! Ще бждемъ свидетели, какъ у мнозина ще става това красиво преобразяване! Много повече Гоголевци ще има въ близкото бждеще!

Въ романа *„Униженитъ и оскърбенитъ“* отъ *Достоевски* ясно се вижда това. Наташа е влюбена въ Альоша. Альоша отначало я обича, но после обиква Катя, която имала нѣколко милиона лева зестра. Баща му настоявалъ да се ожени за Катя. Наташа прави велика жертва; тя казва: *„Струва ми се, че Катя ще го направи щастливъ! Нека бждатъ щастливи! Нека, нека, нека!“* Тукъ говори гласътъ на жертвата. Това именно характеризира руския народъ, въ който живѣе Христовиятъ духъ: законътъ на жертвата. Въ сжщия романъ това е изразено и на друго мѣсто: Ваню помага на своя съперникъ, утешава го, урежда неговитъ работи!

Въ *„Дневникътъ на писателя“* Достоевски казва: *„Славянската идея дава възможностъ за разрешението сждбата на човѣчеството и на Европа. Азъ и вие вѣрваме въ общочовѣчността, т. е. въ това, че когато и*

да е предъ свѣтлината на разумността и на съзнанието ще паднатъ неестественитѣ прегради и предразсѣдъци, които раздѣлятъ хората до сега и пречатъ на свободното общение на народитѣ чрезъ егоизма на националнитѣ искания. Русия съвокупно съ славянството и на чело на него ще каже на цѣлия свѣтъ най-великото слово, което нѣкога се е говорило и това слово ще бѣде именно заветътъ на общочовѣшкото единение и то не въ духа на личния егоизъмъ, чрезъ който хората и народитѣ се съединяватъ искусствено и неестествено въ днешната цивилизация."

Тоя законъ на жертвата е ясно изразенъ и въ романа му *„Престѣпление и наказание“*. Ето извадки изъ запискитѣ на Зосима: „Висшата свобода не е да трупашъ и да се обезпечавашъ съ пари, но да раздадешъ всичко, каквото имашъ и да отидешъ да служишъ на всички. Ако единъ човѣкъ е способенъ да направи това, той не е ли свободенъ? *Това е най-високото проявление на волята.* При истинския животъ, когато видишъ единъ човѣкъ съ талантъ, по-уменъ, ще кажешъ: *„Азъ се радвамъ, че ти си по-уменъ, по-талантливъ отъ мене, защото те обичамъ!“*

Зосима си спомня думитѣ на брата си Маркелъ къмъ слугитѣ си: „Мили мои, драги, защо ми служите, защо ми служите, защо ме обичате, дали заслужавамъ азъ да ми служите“? Зосима веднѣжъ на младини като офицеръ трѣбвало да се дуелира съ едного. Въ предвечерието той се върналъ въ кѣщи

и набилъ ординареца си Атанасъ. И по-рано той го набивалъ, но никога не съ такава жестокостъ. Отишълъ следъ това Зосима да спи: заспалъ въ три часа и станалъ на разсъмване. Отворилъ прозореца; грѣло слънцето и птичкитѣ пѣли. Той усѣщалъ въ душата си нѣщо низко и позорно. И мислѣлъ си, какво е това нѣщо. Дали за това, че ще пролива кръвь? Не, съвсемъ не за това. И изведнѣжъ се досетилъ, коя е причината. Причината била въ това, че той вчера е набилъ Атанаса. И стоялъ доста време въ това положение. Следъ това отишълъ при Атанаса, падналъ на колене предъ него и му казалъ: „Атанасе, моля ти се, прости ме“. И цѣлъ въ сълзи закрилъ лицето си съ ржцетѣ си и се залюлѣлъ.

Следъ много години Зосима се запознава съ едного, който почва често да го посещава и се разговаряли по разни въпроси. Веднѣжъ посетителтъ му казалъ: „Въ всѣки човѣкъ е скритъ раятъ. И ако човѣкъ иска, може да настане още веднага раятъ въ него и да продължава презъ цѣлия му животъ“. Тая мечта ще се осъществи. Това ще се сбъдне, но по-рано трѣбва да дойде периодътъ на човѣшкото уединение. Това уединение царува днесъ, особено въ нашия вѣкъ, но още не е напълно приключено, не му е дошълъ още срокътъ. Защото днесъ всѣки човѣкъ се стреми да изпъкне най-много съ себе си, всѣки иска да опита пълнотата на живота, а вмѣсто пълнотата на живота излиза пълно самоубийство, защото хората сж се раздѣлили на единици: всѣки е скритъ въ своето

подземие и самъ отблъсква хората отъ себе си. Но непременно ще стане така, че ще дойде край на това страшно уединение и всички ще разбератъ, колко неествено сж се раздѣлили единъ отъ другъ. Такъво ще бжде вѣянето на времето, и всички ще се зачудятъ, колко дълго сж стояли въ тъмнина и не сж виждали свѣтлината.“

Сжщиятъ духъ намираме у *Толстой, Тургеневъ и пр.* Разказътъ „*Живи мощи*“ отъ Тургеневъ ни рисува една жена, която проявява самоотричане, самозабрава за другитѣ. Духътъ на всеопрощението, на любовта къмъ враговетѣ, любовъ къмъ всички вѣе въ руската литература. За другъ примѣръ нека вземемъ „*Разказъ за седемтъ обесени*“ отъ *Леонидъ Андреевъ*. На осжденитѣ е съобщено, че на другия день сутринята ще бждатъ обесени. И Леонидъ Андреевъ описва преживѣванията презъ нощъта на всѣки единъ отъ тѣхъ. У последния, седмия, идва презъ нощъта едно вжтрешно просвѣтление, той вниква въ душитѣ на своитѣ палачи, вижда невежеството, заблужденията, тъмнината, въ която живѣятъ и имъ прощава, изпитва „жалъ“ къмъ тѣхъ и ги обича! Той иска да прегърне цѣлото човѣчество.

Видниятъ руски поетъ *Андрей Белий* казва: „*Нова Русия е родена, огнениятъ изпитъ е издържанъ. Въ съвременния руски животъ всичко е отнето, на което по-рано се основаваше животътъ: вѣра въ устойчивостта на сжществуването, на основнитѣ принципи*

на морала (стария) и на държавното управление. Дето по-рано всичко се вършеше подъ държавния режимъ, тамъ сега трѣбва да има лично творчество. Презъ 1918/1919 год. имаше застой въ Русия, нѣмаше външни резултати, но отъ пролѣтътъ на 1920 година тамъ има духовенъ подемъ. Тия, които по-рано живѣеха съ разни формули, видѣха, че нищо не знаятъ и почнаха да търсятъ нови ценности. Маситѣ сега се интересуватъ отъ проблемитѣ на гроба и на вѣчността. Новата култура на вѣчността слиза надъ Русия.“

Въ една статия върху копнежитѣ на руската душа сжщиятъ посочва и анализира това, което сж търсѣли най-издигнатитѣ най-благороднитѣ души отъ руския народъ. Той споменава въ тая статия имената на видни писатели, поети, литературни критици и пр., изтъква, че руската душа търси висша правда, духовно осмисляне на живота и казва, че тъкмо това, което търси, тя ще намѣри въ новитѣ свободни духовни движения, които днесъ заливатъ свѣта.

Въ литературата и въ другитѣ искусства и въ обществения животъ се изразява най-добре душата на единъ народъ. Даже и произведения на писатели съ материалистични тенденции, какъвто е *Максимъ Горки*, пакъ се проникватъ отъ тоя духъ на жертвата. Да вземемъ за примѣръ романа му „*Майка*“ Повечето отъ героитѣ на тоя романъ живѣятъ за другитѣ, намиратъ радостта въ това. И майката, която е героиня на романа, се подмладява, като работи за другитѣ. Тя е съв-

семъ преобразена. Отъ какъ почва да работи за другитѣ, тя се намира въ своята стихия, отъ тогазъ почва да чувствува, че живѣе, че диша.

Полша. Полскитѣ месиянисти.

Сжщиятъ духъ, който работи въ руската душа, не го ли срещаме и въ душата на Полша? Полша е родила редица мистични души, души съ прозрение, които сж долавяли ролята и предназначението на славянството. Това сж тѣй нареченитѣ полски месиянисти: *Хьоне Вронски, Андрей Товянски, Августъ Тѣежковски и Трентовски*. Къмъ тѣхъ спадатъ и ученицитѣ на Товянски; *Мицкевичъ, Словацки и Красински*.

Хьоне Вронки (1778 — 1853) е видень полски математикъ *)

Писаль е много важни съчинения по математика и философия. Една отъ основнитѣ му идеи е идеята му за *месиянизма*. Той казва, че славянитѣ сж призвани за важна задача: приложението на божественитѣ закони въ живота. Особено голѣми надежди възлага той въ това отношение на Русия. Отъ тамъ и названието на учението му месиянизъмъ.

*) Почти всичкитѣ му съчинения сж писани на френски. Нѣкои отъ тѣхъ сж печатани следъ смъртьта му. Ето по-важнитѣ му съчинения:

„Prolegomènes du Messianisme“ (1842—43).

„Réforme du Savoir humaine“ (1847—48)

„Apodictique messianique“ (1876)

„Développement de la philosophie absolue“ (1878).

„Nomothétique messianique“ и др.

Андрей Товянски *) е роденъ въ 1799 год. И той говори за великата духовна мисия на Полша и славянството..

Августъ Тйежковски (1814—1894) Главното му съчинение е „*Отче нашъ*“, първиятъ томъ на който е излъзълъ въ 1848 г., а останалитѣ три тома следъ смъртъта му въ 1899 и 1903 год. Пампоровъ казва за него**): „Тйежковски говори за великата мисия на славянството, което е призвано да даде синтезата въ новата култура на Духа. Най-добъръ познавачъ на философията на Тйежковски е проф. Д-ръ *Адамъ Жолтовски* — *Познанъ*, който е написалъ докторска дисертация: „*Философия на дълото*“, въ която излага философскитѣ възгледи на Тйежковски. Въ „*Отче нашъ*“ Тйежковски развива следнитѣ възгледи за славянството: „Както германската раса е била станала носителъ на християнството презъ периода на борбата и раздвояването, презъ периода на мисленето, тъй славянската раса има задачата да даде синтеза на битието и мисленето, на древността и християнския свѣтъ. Миналото на славянскитѣ народи, тѣхнитѣ качества: свободолубие, търпимостъ, кротостъ, животъ всрѣдъ природата, интуиция, както и голѣмитѣ страдания и робството, презъ което е минало, всичко това показва, че Провидѣнието е подготвяло и подготвя славянството за неговата велика и славна мисия.

*) Вижъ: „Андрей Товянски“, статия отъ Пампоровъ въ сп. „Житно зърно“, год. 11. кн. 2—3.

**) Вижъ: П. Пампоровъ: „Авг. Тйежковски“ въ в. „Братство“, год. X, бр. 180 — 184.

Всички духовни и религиозни движения между славянските народи свидетелствуватъ за голѣмитѣ му духовни богатства“.

Симптоматична за мистичния духъ, който работи въ душата на Полша, е книгата „Генезисъ на Духа“ отъ Словацки. Това произведение показва, че въ полския народъ е живъ вѣчниятъ стремежъ къмъ сжщината на битието, къмъ Абсолютното. Какъ дълбоко се разглежда въ тая книга еволюцията на съзнанието и на формитѣ отъ мистично гледище като проява на дейността на Духа, който гради хиляди форми една отъ друга по-съвършени, минава презъ формитѣ на кристалъ, растение, животно, човѣкъ и още по-нагоре, за да се изявява по единъ все по-съвършенъ начинъ. Ето какво е писано къмъ края на книгата: „Всичко е сътворено чрезъ Духа и за Духа, но не за тѣлесни наслади. Гради се въ бждеще свещената Мждростъ на полския народъ. Изъ единството на вѣрата ще се роди единение въ любовта и познание на жертвата“.

Словацки въ тази си книга става изразителъ на мистичнитѣ търсения на полския народъ. Сжщиятъ мистиченъ елементъ намираме и у другъ полски поетъ *Янъ Каспровичъ*.

За месиянизма въ съвременна Полша Пампоровъ казва:*)

„За честь на млада Полша ще кажа, че има вече отдѣлни лица, дружества и групи, които работятъ усилено за пробуждане на съзнанието за посланничеството на Полша и

*) Вижъ „Братство“, бр. 173, год. X.

славянството; има лица и дружества, както напр. „*Месиянистическият институт*“, сега преименуванъ „*Дружество Хьоне Вронски*“, ръководено отъ *проф Хомичъ* и *Браунъ*; дружество *Синархично*, начело съ *Тарло Мазински*; „Дружество на младитѣ славяни“, което работи за културното сближение на славянскитѣ народи; дружество на славянскитѣ писатели и художници и пр.. Много съчинения на полскитѣ месиянисти, главно на Вронски, сж преиздадени“.

Чехия.

Сжщиятъ духъ работи и у другитѣ славяни. Нима въ лицето на чеха *Петъръ Хелчицки* не виждаме идеологъ, който нѣколко вѣка по-рано изказва идеи, доста подобни на идеитѣ на духоборитѣ и на Толстоя? Въ книгата си „*Мрежи на вѣрата*“ (15. вѣкъ) той говори за една култура, въ която да се приложи Христовото учение, която да изключва насилието, войнитѣ, смъртното наказание и да се реализира общочовѣшкото братство.

Югославия.

Душата на Югославия сжщо така не ни ли говори за мистичния си дълбокъ вътрешенъ животъ чрезъ произведенията на съвременния югославянски поетъ *Владимиръ Назоръ*? Това не показва ли, че югославянската душа е мистична въ своитѣ глбини? Поетътъ чрезъ интуиция долавя това, което става въ глбинитѣ на народната душа. Той е изразителъ на силитѣ, характерни за расовия гений.

България.

Сжщиятъ тоя духъ работи и въ българския народъ. Тукъ той е проявенъ въ богомилството. То не е искусствено присадено на българското общество, но е нѣщо, което е въ хармония съ копнежитѣ, стремежитѣ, търсенията на славянската душа. Богомилството е изразъ на оня духъ, който живѣе въ славянството и е въ свръзка съ мисията на последното. Ето що казва проф. *Дриновъ* по тоя въпросъ „Богомилитѣ иматъ твърде остъръ слухъ, когато работата се касае до обществени и политически въпроси и сж били твърде деятелни въ работата за осжществяване на социялно-политическия идеалъ, въ основата на който е лежала славянската община“.

Ето що казва *Венгеровъ* по тоя въпросъ: „Остава да се обърнемъ къмъ вжтрешната природа на славянството и въ нея да търсимъ причинитѣ за възникването на богомилството. За насъ ще станатъ ясни главнитѣ чърти на богомилското учение, само когато се запознаемъ съ по-дълбокитѣ първични причини. *Богомилството е плътъ отъ плътта и кость отъ костьта на славянствошо. Извънредно голъмата любовъ къмъ независимостъ е свойствена на славянитѣ; сжщо тѣй и остро чувство за нравственостъ. Богомилството се корени въ основнитѣ чърти на славянския характеръ. Тѣй че то не е случаенъ протестъ срещу византийския развратъ въ България, но е проявление на славянството.*“

Но и мнозина други сж схванали ми-

сията на славянството; напр. *Оскаръ Уайлдъ* въ „De Profundis“ казва: „Къмъ най-възвишенитѣ животи, каквито съмъ срещалъ, принадлежи животътъ на Верленъ и на князь Кропоткинъ. И двамата сж хора, прекарали много години въ затвора. Верленъ е единствениятъ християнски поетъ отъ времето на Данте. Другиятъ е съ душата на оня бълъ Христосъ, който изглежда, че излиза отъ Русия“.

Видниятъ немски окултистъ *Д-ръ Рудолфъ Щайнеръ*, основателъ на антропософското движение, е писалъ върху мисията на славянството. Споредъ него при тласъка за новата куптура важна роля ще играе славянството. Неговата мисия ще бжде чисто духовна — приложение принципа на братството въ живота на човѣчеството. Той нарича Толстоя „едно отъ раннитѣ пролѣтни цвѣтя“. *Щайнеръ* говори специално и за важността на България и за нейната мисия въ бждещето развитие на човѣчеството.

Освалдъ Шпенглеръ въ своето съчинение „*Залъзътъ на Европа*“ и въ други съчинения разглежда подробно зараждането, издигането и постепенния упадъкъ на културитѣ една следъ друга, като почва отъ най-древнитѣ култури: китайска, индуска, персийска, египетска, арабска, гръцка, римска, западно-европейска и пр.. И възъ основа на многобройни факти, симптоми и пр. той идва до заключение, че както до сега културитѣ сж се издигали, достигали до разцвѣтъ и сж отпадали, за да се замѣстятъ съ други, тъй и сега е редъ на славянството да се издигне и да внесе нѣщо

ново въ общочовѣшкитѣ съкровища на ценности, на придобивки.

Всѣки народъ, въ който се раждатъ напреднали души, се повдига, се разцвѣтява. Напр. нѣкои могатъ да отдадатъ издигането на Египетъ на рѣката Нилъ. Това може би е помогнало до известна степенъ но рѣката Нилъ и сега пакъ тече и оставя своитѣ утайки, но защо Египетъ сега не е на такъва висота на творчество, каквото е ималъ по-рано? Защото всѣка култура се мѣри не по това, което тя е взела отъ другитѣ, а по това, което тя сама е родила. Всѣка култура се мѣри по участието на творческия гений въ нея. Днесъ европейската култура навсѣкжде е разпространена.

Египетъ се издигна, когато въ него почнаха да се раждатъ напреднали души. По сжщитѣ причини се издигнаха Асирия, Вавилонъ, Персия, Гърция и пр. И когато престанаха да се раждатъ тамъ напреднали души, тѣзи култури загаснаха. Сега встѣпваме въ една епоха, когато напредналитѣ души на човѣчеството ще се въплотятъ между славянитѣ и други нѣкои народи, въ които има условия за подемъ. Трѣбва да се знае, *че въ Русия и въ другитѣ славянски страни предстои голѣмъ духовенъ подемъ*. Разбира се, тая нова култура ще засегне всички народи, но отъ славянството ще излѣзе единъ голѣмъ импулъсъ, който после ще се разпространи на всѣкжде.

Славянството приближава къмъ златния вѣкъ на своята история. Ето защо, не-

напраздно почна движението на Всемирното Братство въ България именно днесъ; обаче, разбира се, целитъ на това братство далеч надрастватъ тѣснитъ рамки само на славянството.

Славянството по-бързо расте по брой въ сравнение съ другитѣ групи: романска и англосаксонска. Въ началото на 19. вѣкъ тритѣ тия групи сж били почти равни по брой, а сега славянската група образува близо половината отъ европейското население. Това го е констатиралъ напоследъкъ въ своитѣ изследвания берлинскиятъ професоръ *Бургдерфоръ* въ своето съчинение, издадено наскоро отъ Берлинската академия на наукитѣ.

Това е само единъ отъ признацитѣ за издигането на славянската раса: тя влиза въ единъ периодъ на цвѣтуще творчество.

Мисията на славянството е изразена и въ самото название „славянинъ“. Тая дума има нѣщо общо съ думитѣ „слава“ и „слово“. Думата „слава“ има два корена: „сла“ — значи „това, което изпраща“ и „авва“, — което значи Богъ. Мисията на славянството е да изяви чрезъ своя животъ Славата Божия, да прослави Бога чрезъ живота си. „Слово“ и „логосъ“ иматъ единъ и сжщъ коренъ, единъ и сжщъ производъ, при което „в“ и „г“ сж преминали единъ въ другъ. Често единъ звукъ при еволюцията си въ разни народи претърпява подобни промѣни. Евангелистъ Йоанъ казва: „Въ начало бѣ Словото, и Словото бѣ у Бога, и Богъ бѣ Словото. И Словото стана плътъ и всели се между насъ“

(Ев. отъ Йоанна, глава първа). Тукъ Йоанъ говори за Христа. Мисията на славянството е да стане въплощение на Словото, да изяви чрезъ себе си това Слово, което представлява самиятъ Христосъ, — т. е. да стане проявителъ на тая мощна струя на любовта, чиито извори сега се отварятъ въ човѣшкитѣ души.

Тукъ ще кажемъ нѣщо, което е общо както за богомилството, тъй и за днешното движение на Всемирното Братство въ България. Богомилството нѣмаше нищо общо съ расовия егоизъмъ. То, както и другитѣ духовни движения въ славянството, бѣше надраснало тѣснитѣ рамки на национализма и егоизма и разглеждаше нѣщата отъ едно широко гледище, и затова говорѣше за единение на всички, безъ разлика на съсловие, племе и т. н.

Също тъй и мисията на славянството нѣма нищо общо съ национализма, шовинизма, расовия егоизъмъ, понеже самата му мисия се състои въ общочовѣшкото единение въ духа на братство между народитѣ, въ надрасване на националния егоизъмъ. Новото съзнание изключва тѣсно разбрания национализъмъ, и затова повдигането на славянството ще бжде благодатно за цѣлото човѣчество; защото характерната черта на новия човѣкъ ще бжде чувството на човѣщина, чувството на всемирно братство.

Разцвѣтяването на славянството ще бжде само предварително условие за идването на шестата раса, — раса на новитѣ хора, раса на „свѣтящитѣ“, — раса, която

можемъ да наречемъ: „деца на свѣтлината!“

* * *

Но славянитѣ биха могли да изпълнятъ своята мисия само при едно условие: само ако се съобразятъ съ известни природни закони. Ето какво казва Учителътъ по тоя въпросъ:

„Най-хубавото у славянитѣ е това, че тѣ иматъ силно развито религиозно чувство, но не фанатическо, а алтруистическо, общочовѣшко. За да се развиятъ силитѣ, заложенни у славянитѣ, изисква се една мощна и духовна срѣда, която да ги видоизмѣни и приспособи за общополезна работа. На славянитѣ предстои да внесатъ чувството на съзнателното побратимяване на народитѣ; сжщо тѣй и правилото, че всѣки народъ трѣбва въ политическо отношение да действа не съ насилие, а съ силата на моралното въздействие и челолюбие. Славянинътъ *свѣршено трѣбва да изключи насилието отъ живота си*, защото насилието прилича на остъръ ножъ, който не позволява никакъвъ господарь, никакво добро, никакво право, освенъ правото на оногова, въ чиято ржка се намира. А тоя ножъ, съ който отрѣзвашъ главата на други, съ сжщия ножъ ще отрѣжатъ и твоята глава, ако попадне той въ чужда ржка. Славянитѣ не трѣбва да подържатъ политиката на точилото и ножа. И ножътъ, и точилото се изхабяватъ. Това показва, че всички народи, които употребяватъ тия методи на насилието, *физически се изтощавашъ и се*

изхабяватъ, а морално се смаляватъ и обезобразяватъ. А това на съвремененъ езикъ значи: израждатъ се. Всъки народъ, всъко общество, всъки индивидъ, всички, които си служатъ съ насилието и неправдата, самоосжждатъ се и ще погинатъ". — „На славянитѣ препоръчваме следнитѣ четири нѣща: великиятъ законъ на братството е произвелъ четири лжча отъ себе си и ги е проектиралъ въ свѣта; тия лжчи сж: свѣтлина-та, животътъ, любовта и свободата. Всъки народъ, за да намѣри своя пжтъ, трѣбва да има свѣтлина въ ума си. Всъки народъ, за да постигне целта си, необходимо е да има съзнателенъ животъ въ душата си; той трѣбва да има чисто и непоковарено сърдце. Трѣбва да разбира методитѣ на любовта, която е една отъ най-могщитѣ сили, които свързватъ живитѣ сжщества и ги подготвятъ за вжтрешния смисълъ на живота; и на края — свободата, която трѣбва да внесе хармония въ човъшкия духъ, да примири всички противоречия и да даде правилна насока на всички сили, умствени, духовни и физически, къмъ една велика целъ — Божественото въ свѣта. Само чрезъ тия четири лжча ще изгрѣе новиятъ животъ и ще се появи новата култура, която ще даде нова насока на славянитѣ и на всички други народи — къмъ великата целъ на обединението имъ.

ЗАБОРЯВАНЕ.

„При новото съзнание всички хора ще образуватъ едно семейство и всѣки народъ ще бжде органъ на това велико тѣло, и народитѣ ще се уважаватъ взаимно и ще се почитатъ, както сега се почитатъ краката и ржцетѣ. Това ще бжде култура на братство и сестринство. Когато говоримъ за новата раса, новата култура, подразбираме любовта, проявена по новия начинъ, за който сегашниятъ свѣтъ има смжтна идея. И тогазъ ще се намѣримъ въ единъ красивъ, хармониченъ свѣтъ, дето нѣма да има никакви противоречия. И това бждеше живо вѣрую ще обедини всички хора въ едно цѣло.

Учительтъ.

Ако разгледаме историята на човѣчеството, ще видимъ, че винаги преходното време между една епоха, която си отива, и друга, която се ражда, е отбелязана съ голѣми вълнения и катаклизми, като че ли се руши издъно физическиятъ животъ. Но това е едно преходно състояние, следъ което иде нова страница въ общочовѣшката история, — страница, съдържаща нови откровения на човѣшкия духъ, разкритие на нови красиви сили, спещи въ човѣшката душа. Следъ преминаването на този преходенъ периодъ на бури

и сътресения, човѣчеството се издига до една култура, която е на едно стъпало по-висока отъ предишната. Ако погледнемъ епохата при падането на римската империя, епохата на великото преселение на народитѣ, ще видимъ, че тогава невъобразима бъркотия и хаосъ бушували изъ цѣла Европа, но следъ туй постепенно, бавно започва изгрѣва на западно-европейската култура. Изъ привидния хаосъ излиза нѣщо по-красиво.

Това е законъ въ историческото развитие на човѣчеството.

Подобно състояние преживява и днесъ човѣчеството. Незнаещиятъ законитѣ на развитието може би съ страхъ, безпокойство и тревога гледа на бъдещето. Това преходно състояние се дължи на обстоятелството, че новитѣ сили сж родени, и старитѣ форми и традиции сж още доста силни и не могатъ още да се нагодятъ къмъ тѣхъ.

По що се познава приближаването на пролѣтъта? Днитѣ почватъ да ставатъ по-дълги, слънчевата топлина се усилва, снѣговетѣ и ледоветѣ почватъ да се топятъ, първитѣ треви и цвѣтя се появяватъ. Аналогични симптоми виждаме и днесъ въ общочовѣшката история. Всички идейни души, всички идейни движения, които се явяватъ днесъ и които носятъ печата на новото, на изгрѣващето, сж първитѣ цвѣтя, които предвещаватъ близката пролѣтъ.

Новиятъ типъ човѣкъ ще съзнава, че всички живѣятъ въ него и той живѣе въ всички. Той ще се радва на живота на му-

шичката, на дърветата, на живота на хората, на всичко ще се радва. И това ново съзнание ще опредѣли отношението му къмъ цѣлото битие. Новото, което иде, можемъ да наречемъ: *животъ на слугуване*, доброволно слугуване, отъ любовъ! Новото, което иде, е идеята, че всички хора сж дошли да станатъ слуги. Човѣкъ съ пробуденото ново разбиране съзнава, че едно трѣбва да научи: да слугува, *да слугува на Цѣлото!*

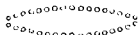
Новото, което иде, можемъ да наречемъ: *Устътъ за Цѣлото!*

ЗАБЕЛЕЖКА.

Богомилство и възржданe.

Богомилството и възрждането сж две важни точки въ историята на българската култура. Ако ги сравнимъ, ще видимъ между тѣхъ нѣщо общо: и дветѣ сж важни прояви на народния гений, на народнитѣ творчески сили. Обаче, между тѣхъ има и разлика: Богомилството се характеризира съ своя универсализъмъ. То е движение космополитно, всемирно, общочовѣшко; нѣма чисто националенъ или расовъ характеръ. Георги Константиновъ въ статията си „Свѣтовно значение на нашия езикъ и на нашата литература“ въ „Вестникъ на вестниците“ отъ 24 май 1937 год. съ право изтъква тая сжществена разлика между тия две велики прояви. въ българската култура.

Разбира се, и въ дветѣ движения има вжтрешна красота. Дейцитѣ и въ дветѣ движения се отличаватъ съ самоотричане, безкористие, вѣра, идеализъмъ. Но необходимо е да се изтъкне универсализма, космополитизма, общочовѣшката идея на богомилството. То е едничкото движение въ България, дето българската душа се издига и твори космополитни идеи.

Съдържание:

	стр.
1. Хилядогодишнината на богомилството (вмѣсто предговоръ)	3
2. Разпространение на богомилството .	6
3. Ново отношение къмъ богомилството	20
4. Всемирното Братство. Тритѣ клона .	28
5. Първиятъ клонъ	40
6. Вториятъ клонъ	47
7. Третиятъ клонъ	50
8. Идеи и животъ на богомилитѣ . .	52
9. Действие на богомилската вълна . .	70
10. Нови насоки на човѣшкия духъ . .	83
11. Мисията на славянството	102
12. Зазоряване	126
Забележка. Богомилство и възраждане .	129

